

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA UPRAVO**

Diplomsko delo

**ANALIZA FINANČNH PROGRAMOV
KMETIJSKE POLITIKE V SLOVENIJI IN
NEMČIJI**

Nastja Puhek

Ljubljana, maj 2016

**UNIVERZA V LJUBJANI
FAKULTETA ZA UPRAVO**

DIPLOMSKO DELO

**ANALIZA FINANČNIH PROGRAMOV KMETIJSKE POLITIKE V
SLOVENIJI IN NEMČIJI**

Kandidatka:	Nastja Puhek
Vpisna številka:	04040054
Študijski program:	Univerzitetni študijski program Uprava prva stopnja
Mentor:	prof. dr. Maja Klun

Ljubljana, maj 2016

IZJAVA O AVTORSTVU DIPLOMSKEGA DELA

Podpisana Nastja Puhek, študentka univerzitetnega študijskega programa Uprava, prva stopnja, z vpisno številko 04040054, sem avtorica diplomskega dela z naslovom: »Analiza finančnih programov kmetijske politike v Sloveniji in Nemčiji«.

S svojim podpisom zagotavljam, da:

- je priloženo delo izključno rezultat mojega lastnega raziskovalnega dela;
- sem poskrbela, da so dela in mnenja drugih avtorjev oz. avtoric, ki jih uporabljam v predloženem delu, navedena oz. citirana v skladu s fakultetnimi navodili;
- sem poskrbela, da so vsa dela in mnenja drugih avtorjev oz. avtoric navedena v seznamu virov, ki je sestavni element predloženega dela in je zapisan v skladu s fakultetnimi navodili;
- sem pridobila vsa dovoljenja za uporabo avtorskih del, ki so v celoti prenesena v predloženo delo in sem to tudi jasno zapisala v predloženem delu;
- se zavedam, da je plagiatorstvo – predstavljanje tujih del, bodisi v obliki citata bodisi v obliki skoraj dobesednega parafraziranja bodisi v grafični obliki, s katerimi so tuje misli oz. ideje predstavljene kot moje lastne – kaznivo po zakonu (Zakon o avtorstvu in sorodnih pravicah, Uradni list RS, št. 21/95), kršitev pa se sankcionira tudi z ukrepi po pravilih Univerze v Ljubljani in Fakultete za upravo;
- se zavedam posledic, ki jih dokazano plagiatorstvo lahko predstavlja za predloženo delo in za moj status na Fakulteti za upravo;
- je elektronska oblika identična s tiskano obliko diplomskega dela ter soglašam z objavo dela v zbirki »Dela FU«.

Diplomsko delo je lektoriral/a: dipl. ekon. Marija Žunič

Ljubljana, 18. 5. 2016

Podpis avtorja:

POVZETEK

Diplomsko delo obravnava kmetijsko dejavnost v finančni perspektivi 2014-2020. Poseben poudarek je predvsem na kmetijstvu v Sloveniji in Nemčiji. Kmetijstvo in kmetijska gospodarstva so ključnega pomena za pridelavo zadostnih količin hrane, katero za svoj obstoj potrebuje svetovno prebivalstvo. Dejstvo je, da pri kmetijstvu ne gre »le« za pridelavo zadostnih količin hrane; gre tudi za ohranjanje podeželja in ljudi, ki živijo na teh območjih. Evropska skupna kmetijska politika z raznimi programi pomoči in nepovratnimi finančnimi sredstvi pomaga tistim kmetijskim gospodarstvom, ki so opravičena do prejema le-teh, da zagotavljajo varno hrano, ustvarjajo in ohranjajo delovna mesta na podeželju ter seveda varujejo okolje in skrbijo za dobro počutje živali. Kmetijska politika Evropske unije, ki zajema največji del izdatkov iz evropskega proračuna, kmete med drugim štiti pred prekomernim nihanjem cen in kriz, katere se vse pogosteje pojavljajo.

Namen diplomske naloge je v prvi vrsti primerjati kmetijsko dejavnost, količino neposrednih plačil, dodeljenih posamezni državi in finančne programe, ki se bodo izvajali do leta 2020 in vse skupaj primerjati med Slovenijo kot majhno državo in Nemčijo kot več deset milijonsko državo. S pravilno kmetijsko politiko, predvsem pa z ustreznimi finančnimi vzpodbudami, bi bilo potrebno vzpodbujati mlade, da bi se v čim večjem številu odločili za kmetovanje.

Skozi pisanje diplomskega dela ter s pridobivanjem podatkov in raziskovanjem sem ugotovila, da so naravne razmere za kmetovanje v Sloveniji kar precej neugodne; zemlje, namenjene kmetijstvu, imamo le okrog 30 %, pa še to na precej težkih obdelovalnih površinah. Slovenijo sem primerjala z Nemčijo, ki je evropska velesila tudi v kmetijstvu, razmere za kmetovanje so precej dobre in mladih, ki se odločajo za kmetovanje, je vedno več.

Ključne besede: kmetijstvo, Slovenija, Nemčija, skupna kmetijska politika, finančna perspektiva 2014-2020, Evropski kmetijski sklad.

SUMMARY

ANALYSIS OF FINANCIAL PROGRAMED OF AGRICULTURAL POLICY IN SLOVENIA AND GERMANY

This dissertation treats the agricultural activity in financial perspective from 2014-2020. Special emphasis is predominantly placed on mainly on agriculture in Slovenia and Germany. Agriculture and agricultural economies are crucial for the cultivation of sufficient quantities of food, which is required for the existence of the world's population. The fact is that agriculture is not only about producing sufficient amounts of food, it is also about preserving the countryside and the people that live in these areas. European common agricultural policy offers some support, with their assistance programs and non-repayable financial resources, to help those agricultural holdings which are entitled to receive them. These (agric. holdings) ensure food safety, create and maintain jobs in the countryside and, of course, protect the environment and the well-being of animals. Agricultural policy of the European Union covers the largest part of expenditures from the European budget to protect farmers against excessive price fluctuations and crises that have become more common recently.

The aim of this thesis is primarily to compare agricultural activity, the amount of direct payments granted to individual country and financial programs that will be carried out by 2020 and all together compare these aims between Slovenia being an example of a small county, and Germany being an example of a country with 82 million people. With proper agricultural policy, and especially with appropriate financial incentives we should encourage young people to decide for a job in agriculture in as large numbers as possible.

Through writing, obtaining the information and researching I have found the natural circumstances for farming are quite unfavourable in Slovenia. We only have about 30% of land intended for agriculture, but even this is a rather difficult arable land. On the other hand there is Germany, which is one of the most powerful countries in agriculture. Conditions for farming in Germany are quite good and there is progressively more young people who decide to work in agriculture.

Key words: agriculture, Slovenia, Germany, Common agricultural policy, financial perspectives 2014-2020, European Agricultural Fund

KAZALO

IZJAVA O AVTORSTVU DIPLOMSKEGA DELA	iii
POVZETEK.....	iv
KAZALO.....	vi
KAZALO PONAZORITEV	viii
SEZNAM UPORABLJENIH KRATIC	ix
SEZNAM TUJIH IZRAZOV	x
1 UVOD	1
2 SKUPNA KMETIJSKA POLITIKA	3
2.1 ZGODOVINA.....	3
2.2 SKUPNA KMETIJSKA POLITIKA NA RAVNI EVROPSKE UNIJE.....	4
2.3 VODENJE SKUPNE KMETIJSKE POLITIKE	5
2.4 CILJI SKUPNE KMETIJSKE POLITIKE.....	5
2.5 TEMELJNA NAČELA SKUPNE KMETIJSKE POLITIKE	7
2.6 KMETJE KOT POMEMBEN DEL SKUPNE KMETIJSKE POLITIKE.....	7
2.7 SKUPNA KMETIJSKA POLITIKA V ŠTEVILKAH	8
2.7.1 FINANCIRANJE SKUPNE KMETIJSKE POLITIKE.....	9
2.7.2 NEPOSREDNA PLAČILA	10
3 SKUPNA KMETIJSKA POLITIKA V FINANČNEM OBDOBJU 2014–2020	13
3.1 CILJI IN IZZIVI SKUPNE KMETIJSKE POLITIKE 2014-2020	13
3.2 DELOVANJE KMETIJSKIH TRGOV	14
3.3 OKOLJE.....	15
3.4 RAZVOJ PODEŽELJA.....	16
3.5 BOLJ ZELENA KMETIJSKA POLITIKA BREZ DVOJNEGA FINANCIRANJA	17
3.6 DELITEV SREDSTEV NA BOLJ PRAVIČEN NAČIN	17
4 KMETIJSTVO V SLOVENIJI	19
4.1 PROBLEM SLOVENSKEGA KMETIJSTVA	20
4.2 KMETIJSKO-OKOLJSKA-PODNEBNA PLAČILA.....	22
4.3 PROGRAM RAZVOJA PODEŽELJA REPUBLIKE SLOVENIJE (PRP)	24
4.4 NEPOSREDNA PLAČILA KMETOM V SLOVENIJI	24

4.5	UKREPI IN OPERACIJE	25
4.6	POSTOPEK DODELJEVANJA POMOČI	31
5	KMETIJSTVO V NEMČIJI.....	32
5.1	VODILNA NAČELA NEMŠKE KMETIJSKE POLITIKE.....	32
5.2	NEMŠKO KMETIJSTVO V FINANČNEM OBDOBJU 2014-2020	33
5.2.1	NEPOSREDNA PLAČILA	34
5.3	POSTOPEK DODELJEVANJA POMOČI	36
6	PRIMERJAVA MED SLOVENIJO IN NEMČIJO.....	37
7	ZAKLJUČEK	40
	LITERATURA IN VIRI.....	42

KAZALO PONAŽORITEV

KAZALO TABEL

Tabela 1: Proračun Skupne kmetijske politike za obdobje 2014-2020.....	11
Tabela 2: Zneski, s katerimi bo razpolagala Slovenija v sklopu SKP do leta 2020.....	28
Tabela 3: Višina sredstev za neposredna plačila – 1. steber	35
Tabela 4: Višina sredstev Evropskega kmetijskega sklada po namenih - 2. steber	36
Tabela 5: Primerjava finančnih podpor SKP med Slovenijo in Nemčijo do leta 2020.....	38
Tabela 6: Ukrepi kmetijske politike, razdeljeni na steber I in steber II.....	39

SEZNAM UPORABLJENIH KRATIC

ARSKTRP	Agencija Republike Slovenije za kmetijske trge in razvoj podeželja
EK	Evropska komisija
EKJS	Evropski kmetijski in jamstveni sklad
EKS	Evropski kmetijski sklad
EKSRP	Evropski kmetijski sklad za razvoj podeželja
EKUJS	Evropski kmetijski usmerjevalni in jamstveni sklad
ESI skladi	Evropski strukturni in investicijski skladi
ESRP	Evropski sklad za pomorstvo in ribištvo
EU	Evropska unija
EUR	evro
ha	hektar
itd.	in tako dalje
KGZS	Kmetijsko gozdarski zavod Slovenije
KMG-MID	Identifikacijska številka kmetijskega gospodarstva
KOPOP	Kmetijsko-okoljska-podnebna plačila
mio	milijon
MKGP	Ministrstvo za kmetijstvo gozdarstvo in prehrano
OMD	Območja z omejenimi možnostmi za kmetijsko dejavnost
oz.	oziroma
PRP	Program razvoja podeželja
RS	Republika Slovenija
SKP	Skupna kmetijska politika

SEZNAM TUJIH IZRAZOV

AGRICULTURAL POLICY	kmetijska politika
BMEL	Bundesministerium für Ernährung und Landwirtschaft
EUROPE	Evropa
EUROPEAN COMMISSION	Evropski parlament
GERMANY	Nemčija
RURAL DEVELOPMENT	razvoj podeželja

1 UVOD

Kmetijstvo velja za eno najpomembnejših gospodarskih panog v gospodarstvu. Prva naloga kmetijstva je predvsem proizvodnja hrane, zagotoviti lokalno oskrbo, zelo pomembno pa je tudi za ohranitev urejene pokrajine. Podpreti je potrebno predvsem vrednote, ki jih kmetje opravljajo v duhu ohranjanja podeželja, ekosistemov, socialne in kulturne družbe in to so vrednote, ki so dandanes velikokrat neupoštevane.

Za uspešno izvajanje skupne kmetijske politike je ključno zagotoviti stabilen obseg proračunskih sredstev. Uresničevanje dolgoročnih ciljev je mogoče samo v stabilnih ekonomskih razmerah za kmetovanje, h katerim pa prispeva tudi država s svojimi mehanizmi. Doseganje primerne in stabilnega dohodka kmetijskih gospodarstev je v središču trajnostnega razvoja in učinkovitega prestrukturiranja dohodka. Dohodkovna varnost in stabilnost sta ključna pogoja za obstoj in razvoj kmetijstva kot gospodarske panoge, s tem pa tudi za uresničevanje ciljev kmetijske politike. Trajnostni koncept bo zagotavljal, da se obseg kmetijske proizvodnje in površina kmetijskih zemljišč v bodoče ne bosta več zmanjševali.

Eden od namenov neposrednih plačil je tudi ustvariti pogoje, v katerih bodo kmetje lahko opravljali svoje funkcije v družbi. Neposredna plačila pomenijo v kmetijstvu pomemben vir dohodka, s katerim se izboljšuje ekonomski položaj kmetijskega gospodarstva. Večina plačil je proizvodno nevezanih, kar pomeni, da se vsak kmet za vrsto in obseg proizvodnje odloči sam. Manjši del neposrednih plačil pa je proizvodno vezan in je namenjen za reševanje težav posameznih sektorjev v kmetijstvu.

V diplomski nalogi sem se osredotočila na finančne programe, neposredna plačila, ukrepe kmetijske politike v Sloveniji in vse skupaj poskušala čim bolj primerjati z Nemčijo - evropsko in tudi svetovno med najbolj razvitimi državami v kmetijstvu. Menim, da bi Slovenija morala več pozornosti nameniti domači proizvodnji; s pomočjo slovenskih pridelovalcev hrane bi bistveno povečala in pospešila gospodarsko rast na področju kmetijskih trgov. Nemčija, ki pa takšen način delovanja kmetijskih trgov izvaja že precej časa, pa beleži zavidljive rezultate tudi na tem področju. Podrobno sem se posvetila novemu finančnemu obdobju 2014-2020, ki določa temeljit okvir za evropsko kmetijsko politiko kot tudi za vse evropske politike v naslednjih letih.

Diplomska naloga je razdeljena na 5 poglavij. V prvem poglavju sem spregovorila nekaj besed in predstavila kmetijstvo in kmetijsko politiko na splošno. V drugem poglavju sem predstavila zgodovino, pojme, vodenje in temeljna načela skupne kmetijske politike. Prikazala sem financiranje skupne kmetijske politike ter neposredna plačila. V sklopu tretjega poglavja sem se osredotočila na programsko obdobje 2014–2020, kjer sem predstavila in definirala izzive, s katerimi se srečuje skupna kmetijska politika, kateri cilji bodo doseženi v navedenem programskem obdobju, kako delujejo kmetijski trgi ter kako so porazdeljena finančna sredstva.

Četrto poglavje je namenjeno Sloveniji in našemu kmetijstvu. Predstavila sem probleme, ki težijo slovensko kmetijstvo, program razvoja podeželja Slovenije (2014–2020), koliko evropskih finančnih sredstev nam je namenjenih in koliko za slovensko kmetijstvo ter razvoj podeželja prispeva država sama. Peto poglavje sem namenila Nemčiji in se osredotočila na podobne teze kot v četrtem poglavju. Tako da sem v zadnjem, šestem poglavju, primerjala finančne programe za obe državi z vsemi pridobljenimi podatki.

V diplomski nalogi sem uporabila opisno/deskriptivno metodo, s pomočjo katere sem definirala pojme, opisovala in preučevala dejstva in s povzemanjem stališč drugih avtorjev skušala čim boljše preučiti namen moje diplomske naloge. Uporabila sem literaturo, znanstvene članke in internetne vire.

Cilj in namen diplomske naloge je s pomočjo virov in literature spoznati skupno kmetijsko politiko za finančno obdobje 2014–2020. Cilj je predvsem primerjati in prikazati razdelitev finančnih sredstev, namenjenih kmetijstvu, med omenjenima državama. S teoretično razlago sem skušala ugotoviti, kako državi uresničujeta zastavljene cilje, ali je to uspešno ali neuspešno. Tukaj mi je bila v pomoč predvsem publikacija Programa razvoja podeželja Slovenije ter razni nemški kmetijski znanstveni članki.

2 SKUPNA KMETIJSKA POLITIKA

2.1 ZGODOVINA

Iz zgodovinske perspektive je bila skupna kmetijska politika velikokrat deležna različnih reform, posledično pa tudi temeljnih dokumentov, kateri so prispevali k kmetijski politiki, katera se izvaja danes. Skupna kmetijska politika je nastajala v več razvojnih fazah (Evropska komisija, 2012):

1957	Oblikuje se Evropska gospodarska skupnost na podlagi Rimske pogodbe.
1962	Rojstvo skupne kmetijske politike.
1992	Skupna kmetijska politika se vse bolj usmerja k podpori pridelovalcem (prej predvsem trženju).
sredina 90. let	Skupna kmetijska politika se vse bolj osredotoča na kakovost hrane (prva evropska zakonodaja o ekološkem kmetijstvu).
2000	Osredotočenost na razvoj podeželja.
2003	Ustvari se povezava med subvencijami in pridelavo.
2000-2010	SKP se vse bolj odpira svetu. EU postaja največja svetovna uvoznica.
2007	Število kmečkega prebivalstva Evropske unije se do 2007 podvoji (razlog: vstop novih 12 držav v EU območje).
2011	Nove reforme težijo k okrepitvi ekološke in gospodarske konkurenčnosti.

Oče skupne kmetijske politike (v nadaljevanju SKP) je bil Sicco Mansholt, nizozemski kmetovalec, politik ter najpomembnejši element pri zasnovi kmetijske politike celotne Evrope. Prav SKP je bila veliko let edina v celoti zasnovana politika Evropske unije (Evropska komisija, 2012).

Že v ustanovitvenem aktu Rimske pogodbe iz leta 1957 so bili zapisani cilji in načela SKP. Predvsem zato, ker so si že takrat voditelji šestih evropskih velesil (Francije, Zahodne Nemčije, Italije, Belgije, Nizozemske ter Luksemburga) prizadevali, da se stradanje in lakota, ki so ju izkusili vsi ljudje po drugi svetovni vojni, ne bo več ponovilo. V ta namen so ustanovili enoten trg s kmetijskimi proizvodi (Cunder, in drugi, 1997, str. 41).

V 70. letih prejšnjega stoletja je EU ustvarila mehanizem, kateri je temeljil na tem, da je vsak kmet prejemal toliko pomoči, koliko količin hrane je pridelal. Sprva precej učinkovita

metoda, se je po zgoraj navedenih letih izkazala kot neučinkovita, saj so se začeli pojavljati ogromni presežki najpomembnejših kmetijskih proizvodov. To pa je posledično zahtevalo več proračunskih izdatkov Evropske unije, saj je bilo potrebno s pomočjo raznoraznih podpor presežke izvoziti, velik del pridelkov pa tudi skladiščiti, kar je povzročilo veliko dodatnih stroškov (Evropska komisija, 2015).

Tako so sprejeli dodatne ukrepe, s katerimi je EU omejila presežke pridelane hrane. Uvedli so naslednje omejitve (Evropska komisija, 2016) in sicer:

- kvote pri prireji mleka;
- praho¹;
- s strani EU so začeli spodbujati setev industrijskih rastlin;
- omejitve določenih podpor na površine, katere kmet obdeluje ter število živali.

In prav ti zgoraj navedeni ukrepi oz. omejitve večini evropskih kmetov niso bili v prid, prav tako tega niso odobraval niti davkoplačevalci, niti potrošniki. So se pa skozi leta ti ukrepi izkazali kot učinkoviti in posledično so bili presežki hrane odpravljeni (Evropska komisija, 2015).

2.2 SKUPNA KMETIJSKA POLITIKA NA RAVNI EVROPSKE UNIJE

»Evropska Skupna kmetijska politika je odraz teženj evropske družbe po politiki, ki zagotavlja kakovostno hrano, premišljeno upravljanje naravnih virov in uravnotežen razvoj našega podeželja. Ta politika prinaša koristi vsem državljanom EU« (Evropska komisija, 2012).

Z vstopom v Evropsko unijo (v nadaljevanju EU) se je Slovenija odpovedala samostojnemu izvajanju kmetijske politike. Na državni ravni se je ohranil le manjši del pristojnosti za vodenje naše kmetijske politike. Tržno cenovna politika je tako v celoti prešla v pristojnost skupnih organov EU. Nadomestila jo je tako imenovana SKP, ki je razvejano ter zahtevno področje razvoja podeželja in urejevanja kmetijskih trgov (Cunder, in drugi, 1997, str. 15).

SKP EU temelji na ciljih in načelih, ki so bila zapisana v Rimski pogodbi leta 1957. Ta pogodba je ustanovni dokument predhodnice EU, katera je pred tem delovala kot Evropska gospodarska skupnost. Med temeljne cilje kmetijske politike se opredeljujejo predvsem redna oskrba z živili po zmerni ceni, ohranjevanje ravnovesja med mestom in podeželjem, varovanje okolja ter predvsem dvig storilnosti v kmetijski pridelavi (Cunder, in drugi, 1997, str. 12).

SKP tvorita dva stebra (Volk in Erjavec, 2001, str. 15):

- I. steber - **skupne tržne ureditve;**
- II. steber - **politika razvoja podeželja.**

¹ Praha je ukrep, po katerem kmetje skozi leto del svojih polj ne obdelujejo.

Povezave med bogastvom naravnega okolja in kmetijskih praks so zapletene. Veliko dragocenih habitatov v Evropi še ohranja ekstenzivno kmetovanje in široko paleto prosto živečih vrst, ki si prizadevajo za njihovo preživetje. Lahko pa neprimerne kmetijske prakse ter posledično nespametna uporaba zemljišč vodi do negativnega vpliva na naravne vire, kot so onesnaževanje tal, vode in zraka, razdrobljenost habitatov in ne nazadnje izgubo prostoživečih živali.

SKP opredeljuje tri prednostna področja za ukrepanje in zaščito dediščine EU (European Commission, 2016):

- biotska raznovrstnost, ohranjanje in razvoj naravnih sistemov kmetijstva in gozdarstva ter tradicionalnih kmetijskih pokrajin;
- upravljanje z vodami;
- ukvarjanje s podnebnimi spremembami.

SKP zagotavlja, da so njena pravila skladna z vsemi okoljskimi zahtevami. Spodbuja razvoj novih kmetijskih praks, ki ohranjajo okolje in podeželje, kmete pa vzpodbuja, da še naprej igrajo pozitivno vlogo pri ohranjanju le-teh. SKP to dosega (Evropski parlament, 2016):

- z usmerjanjem pomoči na ukrepe za razvoj podeželja, kateri spodbujajo okoljske trajnostne kmetijske prakse;
- s spoštovanjem okoljske zakonodaje in posledično s sankcioniranjem nespoštovanja teh zakonov z zmanjšanjem plačil podpore iz sklada SKP.

2.3 VODENJE SKUPNE KMETIJSKE POLITIKE

Za upravljanje in vodenje SKP so potrebni naslednji faktorji in sicer (Fink Hafner, 1995, str. 63-69):

- *Evropska komisija*. Le-ta v sodelovanju z drugimi deležniki pripravlja zakonodajne predloge, sodeluje z velikim številom svetovalnih skupin.
- *Svet ministrov za kmetijstvo*. O vseh predlogih Evropske komisije odločajo prav ministri za kmetijstvo iz vseh 28 držav članic.
- *Evropski parlament*. Pomembno vlogo ima pri sprejemanju evropskega proračuna in pri širitvi EU.

Vsakodnevno vodenje kmetijskih politik pa je v pristojnosti vsake države članice posebej. Nadzor nad porabo vseh sredstev, namenjenih SKP, je v pristojnosti Računskega sodišča EU.

2.4 CILJI SKUPNE KMETIJSKE POLITIKE

Načela SKP so bila določena že z Rimsko pogodbo, katera opredeljuje njene cilje (Cunder in drugi, 1997, str. 48):

- s pospeševanjem tehničnega napredka povečati storilnost kmetijstva, bolj racionalizirati kmetijsko pridelavo in čim bolj uporabiti proizvodne dejavnike, predvsem delovno silo;
- kmetijskemu prebivalstvu zagotoviti primerno življenjsko raven s povišanjem dohodka na aktivnega prebivalca;
- ustaliti kmetijske trge;
- zagotoviti preskrbo s hrano;
- po dostopnih cenah omogočiti hrano za vse potrošnike.

S temi cilji so hoteli celotno evropsko kmetijstvo dvigniti raven višje, s katero bi posledično zagotovili količino hrane, ki bi zadostovala potrebam vseh potrošnikov. Vseskozi pa so cilji SKP ostajali enaki.

Sprejeti cilji opredeljujejo tako imenovani »protekcioniistično-prilagoditveni« koncept kmetijske politike, zagotovo pa ne liberalni koncept ter čisti protekcionizem. Voditelji evropskih držav poudarjajo predvsem zagotovitev primernih cen za potrošnike (Cunder in drugi, 1997, str. 48).

Pri stabilizaciji (ustalitvi) kmetijskih trgov je velik problem predvsem nihanje, povezano s ponudbo izdelkov oz. pridelkov in ceno, ki neprestano spremlja pridelavo kmetijskih pridelkov. Ponudba in posledično cene so na kmetijskih trgih velikokrat povezane z vremenskimi razmerami, naravnimi nesrečami in navsezadnje krizami v politiki. Nekaj več kritik je bil deležen cilj, ki so ga predstavniki Evropske komisije opredelili kot zagotavljanje oskrbe potrošnikov s hrano, saj si je le-tega kmetijska politika razlagala kot povečanje prehranske varnosti. Pozneje pa je ta cilj s stališča ekonomske teorije postajal vse bolj sporen (Cunder, in drugi, 1997, str. 47).

»Za zaščito ni težko najti tudi veljavnih 'širših' družbenih in gospodarskih argumentov/ciljev. Ti temeljijo že na sami večnamenskosti kmetijske pridelave. Kmetijstvo sicer je in ostaja gospodarska dejavnost, vendar po mnenju dela kmetijskih politik hkrati s pridelavo opravlja tudi določene družbene storitve, ki jih na trgu ni mogoče prodati. Nekatere države tako kmetijstvu poleg proizvodne in zaposlitvene funkcije priznavajo še oskrbo, socialno, estetsko, naravovarstveno in prostorsko-regionalno funkcijo. Kmetijstvo skupaj z gozdarstvom ohranja estetski videz krajine, pomembno prispeva k enakomerni poseljenosti in ob pravilnem načinu pridelave ne škoduje okolju.« (Cunder, in drugi, 1997, str. 48)

Rimska pogodba je precej splošen dokument, saj cilje SKP opredeljuje precej ohlapno in dopuščajo precej širše razumevanje. Zaradi tega je prihajalo do različnih kritik, med drugimi je najpomembnejša verjetno ta, da različne metode za doseg dohodkovnega cilja niso bile podrobno in jasno opredeljene (Cunder, in drugi, 1997, str. 50).

2.5 TEMELJNA NAČELA SKUPNE KMETIJSKE POLITIKE

Dogovori, ki so bili najpomembnejši za kmetijstvo, so bili sprejeti leta 1958 na konferenci zgodovinskega pomena v Stresi (italijansko letovišče). Interesne organizacije kmetijstva ter predstavniki držav so sprejeli sklep, da bo *tržno-cenovna politika* kmetijstva temeljno orodje SKP. Prav te tržno-cenovne podpore pomagajo kmetom, da se soudeležijo v splošnem gospodarskem razvoju. Takrat so se tudi uveljavila tri načela tržno-cenovne politike (Evropska komisija, 2016):

- *Enotnost trga.* Pri enotnosti trga gre za to, da se lahko kmetijske dobrine brez kakršnegakoli carinskega ali necarinskega nadzora prosto prodajajo med državami članicami in se pri tem ohrani skupni trg.
- *Prednost domači pridelavi.* Na trgu celotne EU ima trgovanje s kmetijskimi pridelki in živili domačih proizvajalcev prednost pred uvoženimi dobrinami. Ustrezna uvozno-zaščitniška določila so omogočala uravnotežene cene kmetijskih proizvodov na svetovnem trgu.
- *Finančna solidarnost.* SKP se večinoma financira iz proračuna evropske skupnosti.

2.6 KMETJE KOT POMEMBEN DEL SKUPNE KMETIJSKE POLITIKE

Osrednje mesto v našem življenju ima pravzaprav prav kmetijstvo in kmetje, ki skrbijo za naše podeželje. Z namenom, da bi evropskim kmetom pomagala pri lastnem razvoju in nadaljnjem zagotavljanju dobrin, je bila ustanovljena SKP. Menim, da se včasih mnogi ne zavedajo, da prav večina proizvodov, katere vsakodnevno uživamo, izhaja prav iz kmetij in rok kmetovalcev. Pa bodisi naj bo to hrana za življenje, določene storitve ter ne nazadnje tudi oblačila. Ker tudi sama živim in veliko delam doma na kmetiji menim, da so velikokrat naši izdelki podcenjeni in na trgu nimajo takšne vrednosti, kot si jo zaslužijo. Mnogi kupci naših kmetijskih izdelkov (predvsem pri prodaji na veliko), se raje obrnejo na sosednje države in tam dobijo cenejše izdelke, žal pa se velikokrat ne zavedajo, da z nižjo ceno lahko dobijo tudi slabšo kvaliteto. Menim, da bi morali slovenski državljani še bolj podpirati naše, domače izdelke in dobrine.

EU se mora zavedati, da so kmetje izrednega pomena na podeželskih območjih in pomembni udeleženci v gospodarstvu. Lahko rečemo, da imajo univerzalno vlogo v naših življenjih, saj skrbijo za okolje in podeželje, prispevajo k reševanju problematik podnebnih sprememb ter pridelujejo hrano na nivoju visoke kakovosti in varnosti (KGZS, 2016a).

Med letoma 2004 in 2007 se je s pristopom 12 novih članic v območje EU število kmetov celotne Evropske unije skoraj podvojilo. Število je naraslo na kar 14 milijonov. Žal pa se v zadnjem desetletju spopadamo s kar velikim številom upada kmetov, saj je za mnoge to še vedno neprivlačen in neperspektiven poklic. Mnoge manjše kmetije propadajo. Kot primer iz preteklosti lahko navedemo, da je v 60. letih prejšnjega stoletja, ko je bilo v EU le šest držav članic, število kmečkega prebivalstva preseglo 6 milijonov. Od takrat naprej pa je to število začelo počasi upadati in se je do danes zmanjšalo skoraj za polovico

(KGZS, 2016b). Zaradi navedenega se je EU in s tem SKP odločila, da z nepovratnimi sredstvi pomaga mladim kmetom in prevzemnikom kmetij pri nakupu kmetijske opreme, zemlje in strojev, da bi se še intenzivneje začeli ukvarjali s kmetovanjem. Je pa dejstvo, da problem propadanja kmetij predstavlja EU dodaten izziv, da se bo razvoj podeželja in zagotavljanje stalnosti med generacijami, še naprej uspešno nadaljeval.

Dodatna sredstva EU so namenjena kmetovanju na bolj gospodarsko, ekonomsko in populacijsko občutljivih predelih Evrope, na primer v gorskih, hribovitih, oddaljenih in težko dostopnih območjih, saj si SKP prizadeva za ohranjanje podeželja in kulturne krajine, da le-ta ne bi začel izginjati zaradi oteženih pogojev gospodarjenja.

Za kmetijstvo v celotni EU na splošno velja, da se kmečko prebivalstvo stara. Statistike so pokazale, da smo imeli leta 2010 le 7,5 % kmetov, mlajših od 35 let, kar 53 % starejših od 55 let in 30 % starejših od 65 let. Prihodnost evropskega kmetijstva je s tem lahko precej ogrožena, kar pa posledično lahko povzroči nezadostno preskrbo s hrano evropskih državljanov in prehransko varnost na svetovnih trgih. Kmetje imajo ključno vlogo pri ohranjanju in oblikovanju naravnih virov; upadanje mladih prevzemnikov kmetij lahko vpliva na okoljsko prihodnost. Brez dvoma lahko rečemo, da je potrebno vzpodbujati razvoj in nove gospodarske dejavnosti, kajti mladi v kmetijstvu zaposlujejo veliko ljudi in ustvarjajo velik gospodarski razvoj, tako s kmetijskimi kot tudi z dopolnilnimi dejavnostmi na kmetiji (Kmečki glas, 2014).

Sklepamo lahko, da je učinek višjih neposrednih plačil mladim kmetom izrednega pomena, saj mladi veljajo za inovativne, iznajdljive in dinamične ljudi. S tem bo evropsko kmetijstvo še naprej ostajalo konkurenčno in priskrbelo bo visokokakovostno hrano po dostopnih cenah za vse državljane.

2.7 SKUPNA KMETIJSKA POLITIKA V ŠTEVILKAH

SKP želi zagotoviti kar se da najbolje sodoben, učinkovit in trajnostni razvoj kmetijskega sektorja EU. Prednost SKP je, da vseh 28 držav članic EU ne vodijo in upravljajo vsaka svoje kmetijske politike, temveč si prizadevajo za izvajanje enotne kmetijske politike z le enim proračunom. Iz tega lahko tudi izhajamo, da je za SKP namenjen največji in pomemben del proračunskih sredstev Evropske unije. Znesek v takšni meri je upravičen, saj gozdovi in kmetijske površine prekrivajo večji del ozemlja EU, kateri zagotavljajo zdravo podeželsko gospodarstvo. Kmetje pa so poleg proizvajalcev hrane upravitelji podeželja in tisti, ki ohranjajo turizem in naravo (European Commision, 2016).

Se pa izzivi v evropskem kmetijstvu dandanes kar kopičijo. Za kar 50 % so se v zadnjih nekaj letih zvišale cene kmetijskih proizvodov; energiji in gnojilom pa so cene narasle za skoraj 200 %. Velik izziv evropskemu kmetijstvu so tudi podnebne spremembe in naravne katastrofe, na katere mora biti EU vseskozi pripravljena. Varnost hrane in prizadevanje za trajnostno rast pa so pereča vprašanja, katera predstavljajo predstavnikom še dodatne izzive (European Commision, Budget, 2016a).

2.7.1 FINANCIRANJE SKUPNE KMETIJSKE POLITIKE

Najvišji znesek proračunskih sredstev, s katerim razpolaga SKP, se določi vnaprej in vsakič za naslednjih 7 let. Tako pridelovalci že vnaprej vedo, kakšna je količina razpoložljivih sredstev. Reforme, ki so se dogajale v preteklosti, so korenito spremenile in izboljšale različne instrumente, ki so na voljo. Tako so neučinkovite dopolnili in nadomestili z učinkovitejšimi elementi, kar je SKP bolj približalo potrošnikom in potrebam kmetov; vse to pa je ključno za uspešno sodelovanje in delovanje SKP na evropski ravni (Evropska komisija, 2014).

SKP se je od januarja 1962 upravljala prek Evropskega kmetijskega usmerjevalnega in jamstvenega sklada (v nadaljevanju EKUJS). Nato pa so ga leta 1964 razdelili na *jamstveni in usmerjevalni oddelek*. Oba oddelka sta po novem delovala na podlagi spodaj navedenih pravil.

Jamstveni oddelek. Je veliko pomembnejši od usmerjevalnega. Njegova naloga je financiranje stroškov, kateri so nastali pri izvajanju cenovne in tržne politike. Za te stroške je značilno, da so precej nepredvidljivi, točna napoved za njih ni mogoča. Tako se na podlagi dodatnih sprememb in dopolnitev proračuna za finančno leto, ki teče, prilagajajo dejanskim potrebam za njihovo kritje. Prav med obvezne odhodke celotnega proračuna EU je vedno sodil in sodi prav jamstveni oddelek. *Usmerjevalni oddelek* je namenjen financiranju določenih ukrepov pri razvoju podeželja in strukturne politike. Temelji predvsem na načelu sofinanciranja (Evropski parlament, 2013).

Izvajanje ukrepov SKP se financira tudi iz Evropskega kmetijskega sklada za razvoj podeželja (v nadaljevanju EKSRP), ki za obdobje 2014 - 2020 zajema 14 ukrepov iz programa razvoja podeželja (o njih bom več povedala v nadaljevanju). Kot tretji sklad, iz katerega se prav tako delno financira SKP, pa je Evropski sklad za pomorstvo in ribištvo (v nadaljevanju ESPR), iz katerega so financirani točno določeni ukrepi (MKGP, 2016).

S podpisom maastrichtske pogodbe v Edinburgu je decembra 1992 prišlo do sprememb finančnega okvira. Takrat je evropski svet sklenil sporazum o proračunski disciplini, ki je nastal leta 1988 med institucijami za obdobje 1993-1999. Ugotovili so, da je ta novejši sporazum položaj Evropskega parlamenta, kar se tiče odhodkov iz jamstvenega sklada, precej izboljšal. Od leta 1988 pa do danes se je tako razvilo več smernic, ki so napovedovale večletne finančne načrte proračunskega financiranja. Za obdobje 2000-2006 je bila sprejeta tako imenovana Agenda 2000, leta 2006 je bil predstavljen finančni okvir za obdobje 2007-2013, leta 2013 pa uredba porabe sredstev, katera velja danes in bo trajala do leta 2020 (European Commission, 2016).

Ker se odločitve o SKP celotne EU sprejema na ravni Evropske skupnosti (takšen je bil dogovor med državami članicami), se zaradi tega oblikuje specifičen proračun, kar pomeni, da takšen način odločanja o proračunu ne velja za druga področja (zdravstvo, izobraževanje, obramba, promet in socialna varnost), saj le-te financirajo nacionalne vlade.

Glede na vse lahko rečemo, da je potrebno stroške v sklopu SKP analizirati primerjalno. Oskrba z zdravo hrano in razvoj podeželja vsakega državljanu EU na teden stane približno 2 EUR, kar pa za tako pomembne naloge, ki jih financira SKP, ni visoka cena. Na splošno se je ta odstotek pomoči zmanjšal pri tržni podpori ter pri nadomestilih za izvoz; precej pa se je povečal pri pomoči za razvoj podeželja in neposredni pomoči kmetovalcem (Evropska komisija, 2016).

2.7.2 NEPOSREDNA PLAČILA

Usmeritve skupne kmetijske politike je Evropska komisija predstavila v sklopu štirih osnovnih uredb Evropskega parlamenta in Sveta, ki urejajo naslednja področja (MKGP, 2016):

- skupna neposredna plačila;
- razvoj podeželja;
- skupno ureditev kmetijskih trgov.

Neposredna plačila opredeljujemo kot dohodkovno podporo, pri čemer se usklajuje ekonomski položaj v kmetijstvu. V letu 2015 je Evropska unija uvedla kar nekaj novih shem, ki državam članicam omogoča, da se sredstva enakovredno porazdelijo med upravičence. Tako je na primer uvedla plačila za mlade prevzemnike kmetije, podpore, vezane na proizvodnjo (mišljeno predvsem proizvodnja mleka v gorskih predelih), pomoč za rejo govedi in drugo (MKGP, 2016).

Na trajno zagotavljanje dobrin in dohodkovne stabilnosti v kmetijstvu imajo prav neposredna plačila kmetom pomembno vlogo. Le-ta s pravilno ciljno usmerjenostjo in porazdelitvijo sredstev omogočajo velik in uspešen razvoj evropskega, seveda pa tudi slovenskega kmetijstva. Če želimo ohraniti potreben ekonomski položaj kmetijstva, je eden izmed pglavitnih ciljev SKP v programskem obdobju 2014-2020, ohranitev neposrednih plačil. Ta dodatna sredstva kmetovalcem omogočajo zagotavljanje kmetijskih proizvodov višje kakovosti in zagotavljanje trajnostnega razvoja podeželja (MKGP, 2010).

Vsa sredstva, katera so namenjena financiranju SKP, delimo v dvosteberno strukturo (Evropska komisija, 2011):

- **Prvi steber.** V ta steber sodijo vsa sredstva, ki so namenjena neposrednim plačilom ter tržnim izdatkom. Leta 2003 je bila sprejeta zadnja večja reforma kmetijske politike, s katero so popolnoma prekinili povezavo med pridelano količino in kmetijskimi subvencijami. Največji del pomoči ni več dodeljen glede na količino proizvedenega, temveč glede na to, kako kmetje spoštujejo okoljske in veterinarske standarde ter dobro počutje živali. S tem stebrom se med drugim izvaja tudi integrirano administrativni in kontrolni sistem.
- **Drugi steber.** Vzpostavili so ga šele 1992. leta, je pa v primerjavi s 1. stebrom v veliko manjšem obsegu. Njegova naloga je, da izboljša konkurenčnost v gozdarstvu in kmetijstvu, da pripomore k izboljšanju okolja, podeželja, ter življenju

podeželskega prebivalstva (npr.: podpore za dopolnilno dejavnost in pridelavo, omogoča zgodnejše upokojevanje kmečkega prebivalstva, itd.). Navedene ukrepe financirajo države članice, s čimer pripomorejo k uresničevanju temeljnih ciljev.

Za finančno strukturo 2014-2020 je Evropska komisija predlagala naslednja dodeljena proračunska sredstva SKP (Evropska komisija, 2011) in so razvidna v spodnji tabeli.

Tabela 1: Proračun Skupne kmetijske politike za obdobje 2014-2020

FINANČNA SREDSTVA ZA SKP za obdobje 2014-2020	SKUPAJ (v milijardah EUR)	DELEŽ (v %)
STEBER I (tržni ukrepi + neposredna plačila)	308.726	75,6 %
• TRŽNI UKREPI ○ namenski prejemki ○ krizna rezerva Skupaj	19.002 - 4.704 + 3.155 = 17.453	4,3 %
• NEPOSREDNA PLAČILA ○ neto bilanca prenosov ○ krizna rezerva Skupaj	298.438 - 4.010 - 3.155 = 291.273	71,3 %
STEBER II (ukrepi za razvoj podeželja + neto bilanca ² v dobro stebra II) Skupaj	95.577 + 4.010 = 99.587	24,4 %
PRORAČUN SKP SKUPAJ	408.313	100%

Vir: Evropski parlament, Financiranje SKP (2016, str.3)

Tabela 1 prikazuje finančno breme Evropske unije v okviru SKP za programsko obdobje 2014-2020. V sklop stebra I bo dodeljenih 75,6 % vseh sredstev, v steber II pa le okrog 24,4 % sredstev, namenjenih za SKP do leta 2020. Obema stebroma skupaj je tako namenjeno dobrih 408.313 milijard EUR. Leta 2015 se je finančni okvir za kmetijstvo nekoliko spremenil zaradi prenosov med stebroma I in II. Dejstvo pa je, da se delež sredstev za kmetijstvo že vrsto let zapored zmanjšuje.

Namenski prejemki so popravljene zneski, ki se vodijo v posebnih skupinah proračuna EU. Uporabljajo jih za financiranje celotnih odhodkov SKP, katerih pa ne predvideva vsaka država članica posebej (EK, Financiranje SKP, 2013, str. 1-4).

² »Neto bilanca je razlika med prispevkom države članice EU v proračun EU in zneskom financiranja s sredstvi EU, ki ga ta država prejme. Pri tem se ne upoštevajo druge finančne, gospodarske in politične prednosti države, kot je udeležba na notranjem trgu« (EK, Proračun, 2016).

Za prejem neposrednih plačil lahko kandidirajo vsi aktivni kmetje, ki imajo v lasti najmanj 1 ha upravičenih kmetijskih zemljišč; izjema je pridelava mleka v gorskih predelih. Pomoč pripada tudi vsem tistim, ki redijo govedo, a imajo manj kot 1 ha upravičenih kmetijskih površin; v takšnem primeru pa morajo biti taka KMG gospodarstva upravičena do najmanj 100 € pomoči iz naslova neposrednih plačil (MKGP, 2016).

Tudi pri izplačevanju neposrednih plačil veljajo strogo določeni pogoji, ki jih morajo upoštevati kmetje, če želijo prejemati le-te. Upoštevati je potrebno stroga pravila pri prehranski varnosti, standarde pri varstvu okolja, počutje in zdravje živali, pa tudi rastlin; zelo pomembna je tudi skrb za kakovost površin, katere obdelujejo. Če se kmetje ne držijo strogo napisanih pravil, jim poleg ukinitve denarnih pomoči, grozijo tudi visoke denarne kazni (Evropska komisija, 2013).

3 SKUPNA KMETIJSKA POLITIKA V FINANČNEM OBDOBJU 2014–2020

Leta 2013 je bil sprejet finančni okvir kmetijske politike EU, kateri je plod triletnih intenzivnih pogajanj in bodo v veljavi vse do leta konec leta 2020. Kot celota je ta reforma začela delovati v preteklem letu in so jo z javno razpravo oblikovali člani in državljani EU. Precej več podpore je tokrat EU namenila mladim kmetom ter manjšim kmetijam s tem, da so razbremenjeni nekaj administrativnih ovir. Reforma ki poteka, daje velik poudarek trajnostnemu razvoju kmetijstva v Evropski uniji in članicam omogoča, da z določenim odstotkom sredstev razpolagajo in namenijo področjem, ki jih določijo same. Osnovo za črpanje sredstev iz Evropskega kmetijskega sklada za razvoj podeželja predstavlja programski dokument med državo članico EU in Evropsko komisijo, imenovan Program razvoja podeželja PRP 2014-2020 (ARSKTRP, 2015, str. 30-31).

3.1 CILJI IN IZZIVI SKUPNE KMETIJSKE POLITIKE 2014-2020

Skupna kmetijska politika v obdobju 2014-2020 izpostavlja in nadgrajuje že znane cilje finančne perspektive iz obdobja 2007-2013, katere želi še naprej uspešno vzdrževati in nadgrajevati in sicer (MKGP, 2016):

- ukrepanje na področju podnebnih sprememb ter upravljanje z naravnimi viri. Varovanje in skrb za pravilno uporabo vseh naravnih virov, od katerih je odvisna celotna kmetijska proizvodnja, posledično pa s tem želi zagotoviti trajnost in zmogljivost evropskega kmetijstva.
- zdrava in varna proizvodnja hrane. Politika želi predvsem prispevati k varnosti prehrane domačega prebivalstva, s čimer bo bolj krepila konkurenčnost v evropskem kmetijstvu, a se hkrati uspešno soočala z izzivi, ki jih povzročajo vedno bolj pogoste motnje na trgu in delovanju prehranske verige.
- enakomeren prostorski razvoj. Družbeno gospodarski razvoj ustrezno prispeva k razvoju podeželskih območij, to pa posledično doprinese do spodbujanja strukturne raznolikosti v Evropski uniji. Z uskladitvijo in povezanostjo naravnih, bivalnih in gospodarskih funkcij, se bodo podeželska območja enakomerno razvijala.

Za obdobje 2014-2020 se za SKP načrtuje okrog 37 % vseh odhodkov glede na razpoložljiva evropska sredstva. Dejstvo je, da se iz leta v leto odstotek proračunskih sredstev, namenjenih SKP, zelo zmanjšuje (MKGP, 2016).

Za obdobje 2014-2020 je Evropska komisija sprejela tri načine, kako in za kaj bo porabila sredstva, namenjena za SKP (ARSKTRP, 2016):

1. Dohodkovna podpora za kmete. V ta sklop uvrščamo pomoči pri usklajevanju kmetijskih praks. V kolikor kmetje izpolnjujejo vse stroge standarde po navodilih

EU (varstvo okolja, dobro počutje živali, varnost okolja in hrane), lahko kandidirajo in prejmejo neposredna plačila, ki jim pripadajo. Izplačila za ta namen dosegajo približno 71 % celotnega proračuna kmetijske politike. Od tega je 30 % neposrednih plačil, povezanih s kmetijskimi praksami, ki jih uresničujejo kmetje. V ta sklop prejemnikov finančne pomoči se uvrstijo vsi tisti, ki pozitivno vplivajo na kakovost tal; tako so upravičenci vsi tisti kmetje, ki ohranjajo trajno travinje, ekološko kmetovanje in uvajajo raznovrstnost kmetijskih rastlin (ARSKTRP, 2016).

2. Ukrepi za podporo trgov. Tega ukrepa se poslužujejo takrat, kadar obstaja nevarnost za ogrožitev kmetijskih trgov in njihovo stabilnost. Delujejo predvsem kot varovalni mehanizem. V sklop ukrepov za podporo trgov pripada okrog 15 % vseh sredstev namenjenih za SKP.
3. Programi razvoja podeželja. V zadnji, tretji sklop ukrepov, uvrščamo pomoči, namenjene kmetom pri modernizaciji kmetij in njihove opreme za uspešno delovanje, za doseganje večje konkurenčnosti v kmetijstvu, varstvu okolja in tudi pomoči pri nekaterih nekmetijskih dejavnostih. V sklop teh pomoči, ki so namenjene programom razvoja podeželja, je sedanjemu finančnemu programu namenjenih 25 % proračuna, namenjenega SKP.

Nov finančni okvir SKP temelji na preteklih reformah, katere so temeljne za uspešno reševanje novih izzivov in ciljev, ki jih prinaša programsko obdobje 2014-2020. Že več kot dve desetletji, s pomočjo sprejetih reform, SKP uspešno povečuje kmetijske trge, zagotavlja varnost mehanizmov in dohodkovno podporo proizvajalcem. Vseskozi skrbi za podporo podeželja in vključevanju okoljskih zahtev na območju celotne EU. Nova politika bo še naprej skrbela za bistveni del gospodarstva EU, pomembno bo za zanesljivo oskrbo s hrano za evropsko in svetovno prebivalstvo ter seveda pri skrbi za čisto in zdravo okolje. Dodano vrednost celotni Evropski uniji daje prav kmetijska politika, pri kateri se verjetno najučinkovitejše porabljajo že tako omejena proračunska sredstva (European Commission, 2016).

3.2 DELOVANJE KMETIJSKIH TRGOV

S pomočjo *državnih intervencijskih ukrepov* (če pride do presežkov pridelkov, jih država umakne s trga) in *zasebnim skladiščenjem* (kateri pomaga pri stabilizaciji trgov) SKP skrbi, da pri količini kmetijskih izdelkov ustrezno vpliva na povpraševanje, ki se pojavlja na trgu. Če pa pride do nezaželenih izbruhov bolezni, naravnih nesreč in kriz v gospodarstvu, pa le-te delujejo tako, da nekako obvarujejo kmeta in kmetije pred propadom. Z letom 2013 in s sprejetjem novega programskega obdobja, pa je EU ukrep zasebnega skladiščenja in državne intervencijske ukrepe posodobila. Vzrok temu so vse pogostejše krize, tako v gospodarstvu kot kmetijstvu in je v ta namen za posebne namene »ustanovila« rezerve v proračunu. Te so oblikovane tako, da ne sodijo v področje za normalno delovanje trgov. V sklop posodobitev sodi tudi mehanizem, ki izključno pomaga, kadar je nujno potrebno ukrepanje pri izrednih razmerah. V programskem obdobju 2014-2020 pa tudi dajejo velik

poudarek na medpanožna³ in strokovna združenja, ki jih sestavljajo kmeti (EK, SKP in kmetijstvo v Evropski uniji, 2013).

3.3 OKOLJE

SKP skrbi za uravnotežen razvoj okolja, učinkovito želi upravljati z naravnimi viri in z določenimi ukrepi čim manj obremenjevati okolje, v katerem živimo. V letih, ko smo deležni vedno večjega števila naravnih nesreč, le-ta igra čedalje bolj pomembno vlogo. Ker pa kmetijstvo na nek način tudi ogroža okolje, daje Evropska komisija temu pomemben poudarek. V ta namen bo v naslednjih letih vsaka kmetija, regija in posamezna država članica, z določenimi enostavnimi ukrepi pripomogla k bitki proti podnebnim spremembam. V programskem obdobju 2014-2020 bo porabljenih okrog 100 milijard EUR, ki naj bi na ravni EU pripomogli k boljši kakovosti vode, tal in večji stopnji raznolikosti vseh vrst življenja v določenem okolju⁴. Sredstva bodo porazdeljena v tri programe pomoči (EK, 2013, str. 9-11):

- *»Ekologizacija«*. Evropska unija spodbuja prijazne prakse v dobrobit okolju. V ta namen bo evropskim kmetom v pomoč do 30 % neposrednih plačil. Sem sodi vzdrževanje trajnih travnikov. Do leta 2020 želijo postopoma vzpostaviti najmanj 7 % območij z ekološkim načinom kmetovanja, vzdrževanje večjega števila travnikov trajnega pomena in povečati raznolikost vseh kultur.
- *»Programi razvoja podeželja«*. Iz sklopa teh programov bo za kmetijsko-okoljske ukrepe namenjenih prav tako okrog 30 % nepovratnih sredstev. Velik poudarek se daje predvsem novostim in donosnim projektom v okolje.
- *»Kmetijsko-okoljski ukrepi«*. Preprečujejo dvojno financiranje v kmetijstvu ter se dopolnjujejo z ukrepi ekološkega pomena iz točke ekologizacija.

V naslednjih letih EU daje velik poudarek kmetijstvu na ekološki način in v ta namen reforma določa večjo pomoč tistim, ki so že v sklopu ekološkega kmetovanja kot tistim, tako imenovanim konvencionalnim kmetom, ki so šele v prehodu na ekološko kmetovanje. EU je za te kmete uvedla tudi logotip, namenjen prav za ekološko pridelane izdelke na evropskem trgu. Da lahko zaprosijo za pridobitev logotipa, morajo kmetje izpolnjevati določene standarde, ki jih zahteva zakonodaja. Pred tem pa so dolžni »iti« skozi strog postopek certificiranja, kateri zagotavlja pristnost vseh pridelkov, pridelanih na ekološki način. Z vsemi temi zahtevami EU zagotavlja kakovost ter izvor vseh izdelkov, ne glede na to, iz katere evropske države prihajajo (KGZS, 2016a).

³ V sklop medpanožnih združenj sodijo vsi, ki se ukvarjajo s predelavo, prodajo in proizvodnjo kmetijskih proizvodov in pridelkov.

⁴ Bodisi biomu, ekosistemu ali Zemlji.

3.4 RAZVOJ PODEŽELJA

Program razvoja podeželja (v nadaljevanju PRP) je programski dokument, kjer sodeluje posamezna država članica EU in Evropska komisija. PRP zajema osnovo za porazdelitev in črpanje proračunskih sredstev iz Evropskega kmetijskega sklada za razvoj podeželja (v nadaljevanju EKSRP). V novem programskem obdobju je za PRP na voljo približno 1,1 milijarde EUR, od tega je za konkurenčnost in njeno okrepitev namenjenih 20 %, za povezanost med trgi nekaj manj kot 10 %, za povečanje raznovrstnosti okoli 15 % in največ, kar 52 % vseh sredstev, je namenjenih naravnim virom. Nekaj odstotkov sredstev pa bo uporabljenih za kakršne koli pomoči z vidika tehničnih pomoči (PRP, Merila za izbor operacij, 2015).

Evropska komisija je nov PRP uradno potrdila in sprejela 13. 2. 2015. Poleg Kohezijskega in ESI skladov (Evropski strukturni in investicijski skladi), kateri so združeni v skupni strateški okvir, mora kot del le-tega pomagati pri uresničevanju skupnih ciljev, ki so bili sprejeti v operaciji Evropa 2020. Makroekonomske pogojenosti pa so osnova za doseganje ciljev in uspešnosti (PRP, 2015a).

EK želi številne cilje ohraniti in nadaljevati z uspešnim delovanjem iz prejšnjega sedemletnega programa razvoja podeželja (2007-2013). Kljub vsemu prinaša nekaj sprememb; ključne so naslednje štiri (Evropska komisija, 2016):

- strateški pristop k uresničevanju PRP je znatno izboljššan;
- povezanost med drugimi evropskimi investicijskimi skladi in politiko razvoja podeželja je še tesnejše povezana in bolj dosledno opredeljena;
- ukrepi razvoja podeželja so vsebinsko nekoliko bolj opredeljeni in dodelani;
- nekatera pravila so poenostavljena, upravna bremena na nekaterih področjih pa precej razbremenjena.

Vsaka država članica se bo morala pri uspešnem programu razvoja podeželja osredotočiti na najmanj štiri od skupaj šestih nalog, ki jih EU postavlja v ospredje (EK, 2016):

1. Zmanjševanje revščine na občutljivih območjih, podeželskim območjem pa pomagati pri gospodarskem razvoju in spodbujanju pri socialni vključenosti.
2. Podpora pri učinkoviti rabi virov ter prehoda na tako imenovano nizkoogljično ali zeleno gospodarstvo, ki je odporno za vse pogostejše podnebne spremembe in se navezuje na kmetijstvo, gozdarstvo in živilstvo.
3. Vsem ekosistemom, povezanih z gozdarstvom in kmetijstvom, pomagati pri ohranjanju, izboljšanju in ne nazadnje tudi pri obnovi.
4. Organiziranje prehranskih verig; velik pomen dati na dobrobit in počutje živali, posledično pa tudi obvladovati vsa tveganja v kmetijstvu.

5. Spodbujanje kmetijskih tehnologij, ki so inovativne in upravljanja z gozdovi, kar je trajnostnega pomena. Pomagati mora pri preživetju vseh vrst kmetijstva, kmetom pa pomagati, da bodo njihove kmetije še bolj konkurenčne.
6. Tudi v gozdarstvu in kmetijstvu je pomemben prenos znanja, ki je ključnega pomena pri novih idejah in inovacijah.

Vsi ti programi bodo imeli podprograme z določenimi temami, ki bodo dobro urejali potrebe na področjih kot so mladi kmetje, majhne kmetije, kmetije na gorskih območjih. Program LEADER⁵ je nekoliko okrepljen in v ta sklop je namenjenih nekje okrog 5 % sredstev. Poleg vsega neštetega pa je bolj kot kadarkoli prej pomembna interakcija med obema stebroma, tako s finančnega vidika kot z možnostmi prenosov finančnih sredstev (KGZS, 2016).

3.5 BOLJ ZELENA KMETIJSKA POLITIKA BREZ DVOJNEGA FINANCIRANJA

V sklopu nove kmetijske perspektive lahko države članice 30 % sredstev od neposrednih plačil namenijo in porabijo le, če so bili izvedeni ukrepi v sklopu *ekologizacije*, v kar pa spadajo pogoji, kot so ohranjanje trajnega travinja, oblikovanje ekološkega kmetovanja in pomemben del, ki skrbi za zagotavljanje pridelkov in raznovrstnost le-teh (Evropski parlament, 2016).

Pri dvojnem financiranju opredeljujejo predvsem dvakratno plačevanje kmetovalcem pri zagotavljanju enake vrste okoljskih dejavnosti, kar pa v novem finančnem obdobju ne bo več dovoljeno. Tisti kmetje, ki predpisanih ukrepov ne bodo pravilno izvajali in upoštevali, bodo deležni strogih sankcij, ki se bodo uvajale hkrati z razvojem nove finančne perspektive 2014-2020. Upravičenci lahko ob neupoštevanju pravil poleg drugih sankcij izgubijo pomoč, ki se izplačuje v obliki subvencij. Gre pa pri vsem tem tudi za pravičnost, saj je Evropska komisija dala kmetom nekaj časa, da so se spoznali z novimi pravili politike v obdobju 2014-2020 in na začetku programa kazni niso bile izrečene. S takšnim načinom financiranja oz. s tako imenovanimi »zelenimi plačili« si želijo, da bi bil javni denar uporabljen kar se da učinkovito pri zagotavljanju dobrin za vse prebivalce EU s pomočjo mehanizmov, ki preprečujejo dvojno financiranje, pa spodbujajo gospodarstvo na podeželju in zaščito okolja (Evropski parlament, 2016).

3.6 DELITEV SREDSTEV NA BOLJ PRAVIČEN NAČIN

Delitev sredstev na pravičnejši način pomaga zagotoviti neposredne pomoči aktivnim kmetom, lahko pa tudi drugim, če pristojnim dokažejo, da jim kmetijstvo in kmetijska dejavnost omogoča večji del vseh svojih prihodkov. Evropski parlament je v ta namen izoblikoval nekakšno shemo izplačil, ki velja na območju celotne EU. Oblikovali naj bi jo

⁵ Program LEADER je skupnost, ki si prizadeva za večjo gospodarsko blaginjo na podeželju ter boljšo kakovost življenja, prav tako na podeželskih območjih. Sofinanciran je iz strukturnega sklada EU in v ta namen bo do leta 2020 namenjenih 250 mio EUR evropskih finančnih sredstev.

predvsem v prid mladim in majhnim kmetijam; mladi kmetje bodo deležni do 25 % več izplačil za 25 do 90 hektarjev svojih površin. Tudi manjšim kmetijam bo namenjen večji del pomoči. Vsem kmetom, kateri spadajo v kategorijo veliki kmetje in prejemajo evropsko denarno pomoč višjo od 150.000 EUR, pa se bo finančna pomoč zmanjšala za okrog 5 %. S takšnim načinom pomoči evropskim kmetijam naj bi bila zagotovljena boljša in pravičnejša porazdelitev sredstev iz proračuna SKP po celotni EU. Do leta 2020 naj bi tako vsi kmetje držav članic prejeli 72 % povprečnega neposrednega plačila, katerega Evropa namenja v ta namen (Evropski parlament, 2016).

4 KMETIJSTVO V SLOVENIJI

Bistveni del moje diplomske naloge je primerjava finančnih programov ter njihovega financiranja v Sloveniji in Nemčiji. Osredotočila se bom predvsem na proračun, črpanje sredstev, na probleme v kmetijstvu ter reševanju le-teh. Podrobno bom predstavila programe finančnih pomoči v obeh omenjenih državah. Pozornost bom namenila predvsem stanju v kmetijstvu sedaj, nekaj besed pa bom namenila tudi preteklosti. Ker se skozi celotno nalogo osredotočam na programsko obdobje 2014-2020, bom tudi v naslednjih poglavjih dala poudarek prav temu sedemletnem finančnemu obdobju, ki pa se že izvaja.

Najpomembnejši dejavnik, ki ohranja kulturne pokrajine, a tudi nekatere nekmetijske funkcije v našem prostoru, je prav kmetijstvo. Kmetijska dejavnost pri nas ima razmeroma precej neugodne razmere, kajti naravni viri za večji delež uspešnega kmetovanja so precej omejeni; hribovskega in kraškega površja, ki je še posebej zahtevno za obdelavo, pa ima Slovenija kar precej. V sklop vseh teh neugodnih dejavnikov sodi kar 75 % vseh slovenskih zemljišč, to so zemljišča na manj rodovitni zemlji, ostalih 25 % pa se nahaja na rodovitnih legah in v veliki meri v nižinah. Hribovsko kmetijstvo je kar za 30 % manj rodovitno kot kmetijstvo v nižinskih predelih Slovenije. Velik vpliv na dobro in uspešno kmetovanje pri nas imajo tudi naravne razmere, čeprav le-te niso ravno najboljše; se pa pristojni in kmetje trudijo takšne razmere čim bolj nadzirati in posledično odpravljati. Melioracija je poseg, ki pomaga spreminjati takšna stanja določenih zemljišč oz. z drugimi besedami je melioracija nekakšno fizično poseganje v okolje, ki uravnava mokroto tal. Pri nas so najbolj znana takšna zemljišča v panonski pokrajini in pa Ljubljansko barje (KGZS, 2014).

Rabo proizvodnih virov v kmetijstvu in njihovo učinkovitost zmanjšujejo štiri dejavniki (Partnerski sporazum med Slovenijo in EU, 2014, str. 34):

1. Strukturne značilnosti kmetijstva, značilna za Slovenijo.
2. Razdrobljenost posesti.
3. Velikostna sestava kmetijskih gospodarstev, ki je v večini primerov precej neugodna.
4. Nizka produktivnost dela.

Zgoraj naštetim dejavnikom bi morali posvetiti veliko več pozornosti, saj so le-ti poleg modernizacije in tehnološkega razvoja predpogoj za hitrejši razvoj našega kmetijstva in še večjo konkurenčnost slovenskih kmetijskih gospodarstev. Največji izziv kmetijske politike, ki jo izvajamo v Sloveniji, je še naprej spodbujanje k prestrukturiranju⁶. Na evropski ravni

⁶ S prestrukturiranjem slovenskih kmetij skušajo izboljšati učinkovitost gospodarjenja, spodbujati k bolj naravni tehnologiji pridelave in vzreje živali, ter spodbujanje k vzdrževanju trajnostnega travinja. V sklop prestrukturiranja sodi tudi zelo pomemben del in sicer trženje in razvoj novih kmetijskih proizvodov, posledično pa tudi razvoj novih blagovnih znamk.

pa Slovenija po produktivnosti zaostaja za povprečjem in spada v tisto skupino držav, kjer imajo za kmetijstvo najmanj ugodno sestavo.

Slovenija je v programskem obdobju 2014-2020 razdeljena na dve kohezijski regiji, in sicer (Partnerski sporazum med Slovenijo in EU, 2014, str. 15 - 16):

- KOHEZIJSKO REGIJO VZHODNE SLOVENIJE. Lahko ji rečemo tudi manj razvita regija, katero sestavljajo naslednje statistične regije: *jugovzhodna, notranjsko-kraška, podravska, pomurska, zasavska, koroška, savinjska, srednje-posavska* Slovenija. Skupna površina le - teh znaša 12.212 km².
- KOHEZIJSKO REGIJO ZAHODNE SLOVENIJE. To pa je bolj razvita regija, ki pa jo sestavljajo le 4 statistične regije, in sicer: *goriška, obalno-kraška, gorenjska in osrednjeslovenska*, s skupno površino 8.061 km².

Najbolj gospodarsko razvita območja v celotni državi ima zahodna Slovenija, in tudi BDP na prebivalca je v primerjavi z vzhodno Slovenijo izrazito večji. Vzhodno Slovenijo namreč zaznamuje predvsem kmetijska dejavnost in je opredeljena kot manj razvita, saj je le na tem delu več kot 70 % vseh kmetijskih gospodarstev in zemljišč, ki jih imajo v lasti slovenski kmetje. Finančna sredstva iz Evropskega kmetijskega sklada bodo prav tako porazdeljena na dva dela. Stopnja prispevka finančnih sredstev za vzhodno Slovenijo znaša 60 %, za zahodno pa 75 %. Kljub temu, da je bolj razvit del države, se ji dodeli več sredstev, ker je bila v prejšnjem programskem obdobju, to je 2007-2013 opredeljena kot konvergenčna⁷ regija (PRP, 2015, str. 11).

4.1 PROBLEM SLOVENSKEGA KMETIJSTVA

Ovire, katere prispevajo k slabšemu razvoju kmetijstva pri nas, so predvsem slaba strukturna značilnost kmetijstva, neugodna velikostna sestava gospodarstev, ki se ukvarjajo s kmetijstvom ter precej nizka produktivnost dela. Med večjimi problemi, s katerimi se srečuje naše kmetijstvo, pa je tudi velika razdrobljenost posameznih posesti. Z njim se ukvarja večina slovenskih kmetov, le redki pa so, ki se s tem problemom ne srečujejo. V Sloveniji imamo tudi problem, da v povprečju zaostajamo za večino držav EU tako v sestavi kmetijstva, ki je najmanj ugodno in tudi po velikosti kmetijskih gospodarstev, če vzamemo nekakšno povprečje. Če se vrnemo na leto 2010, ko so izvedli popis celotnega slovenskega kmetijskega gospodarstva, lahko vidimo, da je povprečna kmetija imela v upravljanju le dobrih 6 ha površin in nekaj manj kot 6 glav živine. Tudi na področju vloženega dela v kmetijsko dejavnost zaostajamo za povprečjem EU, kar posledično velja za nizko produktivnost dela (PRP, 2014, str. 35).

Tako se v Sloveniji v novem programskem obdobju osredotočamo predvsem na to, da se podpirajo projekti, ki pripomorejo k izboljšanju ureditev zemljišč in velikostno sestavo kmetijskih gospodarstev. Izvajajo se naložbe, ki spodbujajo tehnološki razvoj in napredek

⁷Konvergenčna regija je regija, pri kateri je značilna nizka zaposlenost in tudi nizek BDP na prebivalca. Le-ta ne dosega niti 75 % povprečja na ravni EU.

kmetijstva. Projektom, ki so financirani v posodobitve in nove namakalne sisteme, pa bodo tudi v bodoče prav tako dajali velik poudarek. Velik izziv pa ostajajo še vedno podnebne spremembe in izpusti toplogrednih plinov, ki nastajajo tudi s kmetijstvom. Na tem področju so že in tudi v bodoče bodo financirane naložbe in pomoči za ureditev skladiščnih zmogljivosti živinskih gnojil s pomočjo bioplinskih elektrarn v manjših različicah na tistih kmetijah, ki so predvsem živinorejske. Ukrepi, ki sedaj še niso obvezni za kmetovalce, bodo pa v naslednjih letih (predvsem na velikih kmetijskih gospodarstvih), pa so investicije in uporaba specializiranih naprav za pravilno in ekonomično rabo dušika ter doziranja gnojevke direktno v tla. Veliko kmetov se teh ukrepov dobro zaveda in nekateri takšne naprave v sklopu svojega gospodarjenja tudi že uporabljajo (Partnerski sporazum med Slovenijo in EU, 2014, str. 35).

Slovenija kot tudi EU se zavedata, da se kmetijsko prebivalstvo stara, kar predstavlja velik problem. Vse več kmetij je zapuščenih in še naprej se jih zapušča, v današnjih časih pa se vedno manj mladih odloči za nadaljevanje kmetijske dejavnosti in ostanka na podeželju. V programskem obdobju do leta 2020 bodo tem problemom namenili še več pozornosti in z določenimi ukrepi poskušali ohraniti čim več mladih na podeželju. Ukrepi kot so generacijska pomladitev, ustrezno prestrukturiranje in povečanje konkurenčnosti našega kmetijstva, želijo spodbuditi prav te mlade, da si na kmetijskem gospodarstvu izoblikujejo delovno mesto, saj bo le-to vplivalo na inovacije v kmetijstvu in še večjo ter bolj uspešno uporabo informacijske tehnologije v kmetovanju (PRP, 2016).

V Sloveniji se spopadamo tudi s težavami, ki zadevajo nizko stopnjo tržne usmerjenosti, kar pomeni, da celoten pridelek, katerega pridelajo slovenske kmetije, tudi prodajo. Takih kmetij pa imamo pri nas le okrog 40 %. Vzrok za tako nizek odstotek za naše razmere je slaba povezanost kmetov, ki imajo domače pridelke. Rezultat nepovezanosti je majhna udeležba na trgu. Boljša tržna povezanost bi nam prinesla boljše priložnosti pri izrabi vseh proizvodnih dejavnikov. To bi veliko doprineslo predvsem manjšim kmetijam, katere imajo težke pogoje za vstop na takšne trge in si bi lahko s povezovanjem omogočile večje dohodke, saj bi bile vključene v večji krog lokalnega gospodarstva (MKGP, 2016).

Ker leži Slovenija ravno na stičišču reliefnih enot in podnebnih pasov, jo ogrožajo naravne nesreče in dogodki, ki so zaradi podnebnih sprememb vedno bolj izraziti in pogosti. Za Slovenijo so najbolj tvegane poplave in potresi. Iz raznih statistik preteklih let pa lahko vidimo, da je največ škod v kmetijstvu nastalo ravno zaradi vremenskih nevšečnosti (neurje, požari, pozeba,...). Slovenija se bo morala v bodoče ustrezno prilagajati tudi tem problemom. Kmetijstvo je zaradi tega eden najranljivejših področij, ki jih ti ekstremni vremenski vplivi zelo prizadenejo. Že tako oteženim pogojem za kmetijstvo pri nas »pripomorejo« še vremenske razmere, ki lahko vplivajo tudi na zmanjšan pridelek, slabše kakovosti pridelkov, zaradi prehitrega dozorevanja pa prihaja tudi do škod, ki jih povzroči spomladanska slana na drevesih (PRP, 2014).

4.2 KMETIJSKO-OKOLJSKA-PODNEBNA PLAČILA

Cilj Slovenije je, da z ukrepi kmetijsko-okoljsko-podnebnih plačil (v nadaljevanju KOPOP) pripomore k ohranjanju kulturne krajine in da zagotavlja okoljsko funkcijo kmetijstva. Le s takšnih pristopom bomo deležni uspešnih nadaljnjih kmetijskih praks, ki bodo prispevale k boljšemu varstvu kmetijstva in okolja, posledično pa se bodo v večji meri ohranjali naravni viri in krajine. Veliko pozornosti bo namenjene predvsem območjem, ki so ključna za biotsko raznovrstnost okolja. Ker se pa družba kot celota vse bolj nagiba k prijaznemu načinu kmetovanja, bodo s takšnim pristopom dosegli zahteve vseh, ki povprašujejo po izdelkih visoke kakovosti. Naslednji sklop, kateremu mora dati Slovenija tudi kar nekaj pozornosti, pa je izboljšanje upravljanja tal in zmanjšanje vnosa fitofarmacevtskih sredstev (PRP, 2014).

S plačili in pomoči kmetom pri vseh zgoraj naštetih problemih, bo posledično zagotovljen tudi pozitiven odziv družbe z večjim povpraševanjem po izdelkih visoke kakovosti, ki so pridelani s prijaznim načinom kmetovanja. Tako bo velik del plačil iz tega sklopa namenjen preusmeritvi na ekološki način kmetovanja ali ohranjanju in izvajanju le-tega.

V novem programskem obdobju do 2020 je tako predpisan nov ukrep KOPOP, ki se že sedaj kaže kot zelo učinkovit ukrep kmetijskih praks. Z njegovim izvajanjem in sledenjem ukrepa se kažejo ugodni učinki na okolje in ohranjanje biotske raznovrstnosti. Kmetovanje se prilagaja podnebnim spremembam in tudi gospodarjenje z vodami je na zelo dobrem nivoju. S kmetijsko-okoljskimi-podnebnimi plačili prispevamo tudi k razvoju zelene komponente, kar pomeni, da se ohranjajo ekosistemi (PRP, 2014).

Ukrepi, ki bodo financirani iz sklada kmetijsko-okoljskih-podnebnih plačil, naj bi pozitivno vplivali predvsem na področju vplivov kmetijstva na vode. To bomo dosegli z zmanjšanjem uporabe fitofarmacevtskih sredstev. Slovenija je razdeljena v tri različna OMD območja (območja z omejenimi možnostmi za kmetijsko dejavnost) in samo ta območja pokrivajo dobrih 86 % našega ozemlja. Poimenovana pa so z naslednjimi izrazi (Partnerski sporazum med RS in EU, 2014, str. 50):

- »HRIBOVSKO-GORSKO OBMOČJE«. Od skupaj 86 % vseh OMD območij pri nas ta zajemajo kar 72 %. Za ta območja sta značilna visoka nadmorska višina in strmi nagibi.
- »OBMOČJA S POSEBNIMI OMEJITVAMI«. V ta sklop vključujejo tiste predele, na katerih so pogoste poplave (Ljubljansko barje) ter močan veter (Kras).
- »DRUGA OBMOČJA Z OMEJITVAMI«. Takšna razdelitev je značilna predvsem za območja, kjer so značilni kraški pojavi in apnenčast teren, vrtače, različna globina tal,... S temi problemi se spopadamo predvsem na jugu države, v Suhi krajini in v Beli krajini.

»Izravnalno plačilo⁸ je potrebno zaradi dodatnih stroškov in izpada dohodka pri kmetovanju ter pripomore k izboljšanju konkurenčnega položaja kmetijskega gospodarstva. Ta plačila bodo spodbujala tudi nadaljnjo rabo kmetijskih zemljišč in ohranjanje kulturne krajine ter prispevala k preprečevanju zaraščenosti, ki je eden od vzrokov upadanja biotske raznovrstnosti« (Partnerski sporazum med Slovenijo in EU, 2014, str. 50).

⁸ Kmetijska gospodarstva, ki so upravičena do izravnalnih plačil delimo na tri področja; to so tista, ki se nahajajo na gorskih in hribovskih predelih, na predelih z omejenimi možnostmi za kmetijsko dejavnost, ter na območjih, kjer veljajo posebne naravne omejitve (Vlada RS, 2003, str. 1-2).

4.3 PROGRAM RAZVOJA PODEŽELJA REPUBLIKE SLOVENIJE (PRP)

PRP predstavlja skupni programski dokument med Republike Slovenije (oz. državo članico) in Evropsko komisijo. Predstavlja podlago, po kateri Slovenija črpa evropska sredstva iz Evropskega kmetijskega sklada za razvoj podeželja. PRP se bo v naslednjih letih izvajal na celotnem ozemlju Slovenije (MKGP, 2016).

Predstavimo najprej nekaj števil, s katerimi bo Slovenija upravljala do leta 2020. Finančna sredstva iz sklopa PRP v Sloveniji znašajo 1,1 milijarde EUR. Iz evropskega kmetijskega sklada nam bo dodeljenih okrog 838 milijonov EUR. Tako bo preostali del sredstev do polne vrednosti dodala Slovenija iz državne blagajne. Razmerja, kako bodo dodeljena sredstva pri nas porazdeljena po ukrepih, so razdeljena v naslednje kategorije (PRP, 2016):

- NARAVNI VIRI: V ta sklop bo namenjenih več kot polovica vseh razpoložljivih sredstev in sicer kar okrog 52 %.
- KREPITEV KONKURENČNOSTI: V ta namen pomoči bo porabljenih okrog 20 % sredstev.
- DIVERZIFIKACIJA⁹ KMETIJSKIH RASTLIN: Za diverzifikacijo je predlagana poraba 15 % sredstev.
- TRŽNO POVEZOVANJE: Nekaj pozornosti bo namenjene tudi tržnemu povezovanju; predvidena je poraba 9 % finančnih sredstev.
- TEHNIČNA POMOČ in PLAČILO OBVEZNOSTI PREDHODNEGA PROGRAMSKEGA OBDOBJA: Namenjen je preostanek sredstev, kar pomeni okrog 4 %.

4.4 NEPOSREDNA PLAČILA KMETOM V SLOVENIJI

»Neposredna plačila so še naprej predvsem dohodkovna podpora, s katero se uravnava ekonomski položaj kmetijstva« (MKGP, 2016).

Reforma neposrednih plačil, katera se že izvaja in bo trajala do leta 2020, daje velik poudarek pri ukrepih razvoja podeželja in trajnostnemu razvoju kmetijstva. Državam članicam omogoča, da določen del sredstev namenijo področjem, ki si jih določijo same. Pri neposrednih plačilih so ohranili mehanizme finančne discipline še iz prejšnjega finančnega obdobja, ki naj bi zagotavljali dodatna sredstva kmetijstvu. Ustanovili so tudi sklad za morebitne nenadne krize v kmetijskem sektorju (ARSKTRP, 2015, str. 8).

Z letom 2015 so v Sloveniji začele veljati in se tudi izvajati naslednje sheme neposrednih plačil (MKGP, 2016):

1. Plačilne pravice oz. shema osnovnega plačila.

⁹Z diverzifikacijo kmetijskih rastlin želi Evropska komisija velike kmete oz. nosilce kmetijskih gospodarstev, ki obdelujejo 10 in več ha ornih zemljišč spodbuditi k raznovrstnosti zasaditve na teh zemljiščih. Izvajanje diverzifikacije morajo kmetje izvajati od 7. 5. do 30. 9. v posameznem letu, kar pa je tudi zakonsko določeno (Demšar, 2015, str. 4).

2. Plačilo za zeleno komponento.
3. Plačilo za mlade kmete.
4. Shema za mlade kmete.
5. Plačila, vezana na proizvodnjo, in sicer:
 - podpora za beljakovinske rastline;
 - podpora za zelenjadnice;
 - podpora za rejo govedi;
 - podpora za mleko v gorskih območjih;
 - podpora za strna žita.

Akreditirana plačilna agencija, ki izvaja ukrepe SKP v Sloveniji, je Agencija Republike Slovenije za kmetijske trge in razvoj podeželja (v nadaljevanju ARSKTRP). Odgovarja in nadzira odhodke Evropskega kmetijskega sklada za razvoj podeželja (EKSRP). Certifikacijski organ za odhodke Evropskega kmetijskega sklada za razvoj podeželja je Urad za nadzor proračuna pri Ministrstvu za finance. Po sedaj znanih podatkih bo Slovenija za finančno obdobje prejela okoli 815 milijonov EUR pomoči iz sklopa neposrednih sredstev. Od leta 2015 naj bi tako letno prejemale med 134 in 138 milijonov EUR (Partnerski sporazum med Slovenijo in EU, 2014, str. 140).

4.5 UKREPI IN OPERACIJE

V naslednjih sedmih letih se bo na podlagi PRP izvajalo 14 ukrepov, kateri so bili potrjeni s strani Evropske komisije (PRP, Ukrepi in operacije, 2016):

1. UKREP M1 – »Prenos znanja in dejavnosti informiranja«

Za potrebe tega ukrepa bo v naslednjih letih namenjenih okrog *12,5 mio EUR* pomoči. Z njim želijo predvsem izboljšati teoretična in pa tudi praktična znanja vseh upravičencev v živilskem, kmetijskem in gozdarskem sektorju. Bodisi naj gre za lastnike gozdov, kmete, ekološke kmete... Ta ukrep se bo izvajal s pomočjo dveh podukrepov, ki pa sta: podpora za dejavnosti poklicnega usposabljanja in pridobivanja spretnosti ter podpora za demonstracije aktivnosti in ukrepe informiranja.

2. UKREP M2 – »Službe za svetovanje, službe za pomoč pri ugotavljanju kmetij in službe za zagotavljanje nadomeščanja na kmetijah«

Predvideni izdatki za drug ukrep PRP znašajo nekje okrog *10,8 mio EUR*. Z njim želijo nadgraditi in izboljšati znanja subjektov, ki zagotavljajo svetovanja vsem kmetijskim gospodarstvom. Svetovanja, katera izvedejo za to usposobljene osebe, so za udeležence brezplačna. Podukrep, ki se bo izvajal v sklopu tega pa je - podpora za pomoč pri uporabi storitev svetovanja.

3. UKREP M3 - »Sheme kakovosti za kmetijske proizvode in živila«

Tu gre za podporo pri sodelovanju v shemi kakovosti in za podporo za dejavnost informiranja in promocije, ki jih izvajajo skupine proizvajalcev na notranjem trgu. To sta dva podukrepa, ki veljata v tem ukrepu. Skupaj bodo deležni približno *1,8 mio EUR* sredstev iz programa PRP 2014-2020, upravičenci pa so kmetijska gospodarstva, ki so na novo vključena v kontrolo preverjanja skladnosti.

4. UKREP M4 – »Naložbe v osnovna sredstva«

Glavni poudarek je na razvoju kmetijstva, posodobitvi kmetijske in gozdarske infrastrukture ter trženju in predelavi kmetijskih proizvodov. Za te naložbe bo v naslednjih petih letih porabljenih okrog *228,2 mio EUR* sredstev. Če na primeru ponazorim, bodo kmetijska gospodarstva, ki so opravičena do dodelitve teh sredstev, dobila povrnjen del sredstev za novogradnjo ali obnovo nepremičnin, za postavitev in nakup raznih nasadov, rastlinjakov, zaščitnih mrež proti toči in pticam, za nakup opreme in naprav, proizvodnjo bioplina, učinkovito rabo energije ... Večina podpor se dodeli v obliki nepovratnih sredstev, kjer je stopnja javne pomoči od 30 % do največ 50 % upravičenih stroškov naložbe.

5. UKREP M6 – »Razvoj kmetij in podjetij«

Glavni cilj je izboljšati konkurenčnost kmetijskih gospodarstev, povečati razvoj kmetij, okrepiti gospodarstvo in vzpostaviti čim več prostih delovnih mest na podeželju. Tako bo večji del pomoči namenjen mladim; mladim prevzemnikom kmetij, ki imajo ustrezno poklicno izobrazbo. Drugi del pa bo namenjen za naložbe, ki bodo spodbujale tako imenovane nekmetijske dejavnosti, kjer se bodo vzpostavljala nova zelena delovna mesta. V ta sklop bo država namenila okrog *125,34 mio EUR* pomoči.

6. UKREP M7 – »Osnovne storitve in obnova vasi na podeželju«

Do sredstev tega ukrepa bodo upravičene občine. S pomočjo podukrepa, ki je opredeljen kot »Podpora za širokopasovno infrastrukturo, vključno z njeno vzpostavitvijo, izboljšanjem in razširitvijo, pasovno širokopasovno infrastrukturo ter zagotavljanje dostopa do širokopasovnega interneta in rešitev v zvezi z e-upravo« bodo na območjih, kjer širokopasovna infrastruktura še vedno ni vzpostavljena, upravičeni do pomoči. Prav zaradi razdrobljenosti slovenskega podeželja, je takšnih prebivalcev kar precej. V ta namen bo porabljenih *10 mio EUR* pomoči.

7. UKREP M8 – »Naložbe v razvoj gozdnih območij in izboljšanje sposobnosti gozdov za preživetje«

Bistvo ukrepa 8 je, da se spodbujajo tiste naložbe, katere vključujejo obnovo gozda po naravni nesreči in naložbe v modernizirano tehnologijo v gozdarstvu, katera služi za predelavo lesa in njegovo mobilizacijo. Za takšne projekte je namenjenih *59,48 mio EUR*. Prav tako se bodo tudi tukaj izvajala dva podukrepa.

8. UKREP M9 – »Ustanovitev skupin in organizacij proizvajalcev«

Organizirana prodaja in skupno nastopanje na trgu je cilj, katerega skušajo v naslednjih letih novega programskega obdobja, še nadgraditi. Sredstva se bodo dodeljevala v obliki nepovratnih sredstev v skupni višini okrog 2,3 mio EUR.

9. UKREP M10 – »Kmetijsko-okoljska-podnebna plačila«

Veliko pozornosti se čedalje bolj daje podnebnim spremembam, zato bo ravno ta ukrep eden pomembnejših v naslednjih letih. Namenjen je spodbujanju kmetijskih praks, ki zahtevajo višje zahteve kot navadne kmetijske prakse. Kmetijska gospodarstva, ki bodo prispevala k ohranjanju krajine, varstvu vodnih virov ter s svojim kmetovanjem pripomogla k ohranitvi biotske raznolikosti, bodo deležna podpor iz tega programa. Določenih pa je nekaj pogojev, katere bodo morali upravičenci upoštevati. Kmetijsko gospodarstvo z najmanj 1 ha obdelovalne površine mora biti vpisano v register kmetijskih gospodarstev (KMG-MID) z izdelanim programom aktivnosti. Proračun v tem sklopu pomoči znaša 203,61 mio EUR. Upravičencem se bo podpora izplačevala kot plačilo na glavo živine in v obliki plačila na ha obdelovalnih površin.

10. UKREP M11 – »Ekološko kmetovanje«

Tudi ta program se bo izvajal s pomočjo dveh podukrepov in sicer »Plačila za preusmeritev v prakse in metode ekološkega kmetovanja in plačila za ohranitev praks in metod ekološkega kmetovanja«. S temi programi želijo čim več kmetijskih gospodarstev spodbuditi v to, da se odločijo svoje kmetovanje preusmeriti na ekološki način. Evropska komisija je mnenja, da naj bi takšne kmetijske prakse pripomogle k rodovitnosti tal, biotski raznovrstnosti in k boljšemu zagotavljanju javnih dobrin. Država in Evropski kmetijski sklad bodo v ta namen prispevala okrog 60,2 mio EUR pomoči.

11. UKREP M13- »Plačila območjem z naravnimi ali drugimi posebnimi omejitvami«

Imenujemo ga tudi ukrep OMD. Njegov namen je, da se še naprej obdelujejo kmetijska zemljišča na težko dostopnih območjih, da se ohranja poseljenost podeželja in nadaljuje kmetijska dejavnost na OMD območjih. Finančna podpora se dodeli kot nepovratna finančna pomoč enkrat letno in sicer kot plačilo na hektar obdelovalne površine. Zaradi želje, da se tudi na teh območjih ohrani kmetijska dejavnost, bo tudi tukaj finančna podpora v naslednjih letih kar precejšnja; znašala bo približno 265,94 mio EUR.

12. UKREP M14 – »Dobrobit živali«

S tem ukrepom se želi čim več rejcev spodbuditi k nadstandardni obliki reje živali. Z letom 2014 se je ta ukrep že začel izvajati v prašičereji in vsi aktivni kmetje, ki se prostovoljno vključijo v program in izpolnjujejo vse potrebne pogoje, so deležni pomoči iz tega sklada. Z letom 2017 pa načrtujejo takšne programe izvajati tudi v reji drobnice in v govedoreji. Nepovratna finančna pomoč se izplača kot plačilo na število glav velike živine (GVŽ). V ta

namen bo finančna podpora upravičnim kmetijskim gospodarstvom znašala *16,36 mio EUR*.

13. UKREP M16 – »Sodelovanje«

Vsem, ki se na podeželnih ukvarjajo s kmetijstvom, se z oblikami sodelovanja omogoči, da raznorazne oblike omejitev, bodisi gospodarskih, okoljskih ali drugih, premagujejo lažje, saj zaradi nepovezanosti in razdrobljenosti posesti velikokrat pomeni kar problem. Posledično se bodo s temi ukrepi, iz za sedaj večinoma raziskovalnih okvirjev, pospešili prenosi znanja in inovacije, v kmetijske prakse. V skladu je za ta ukrep namenjenih okrog *20,06 mio EUR* pomoči. Najvišja vsota, ki se lahko dodeli na posamezni projekt, je 250.000 EUR.

14. UKREP M19 – »Podpora za lokalni razvoj v okviru pobude LEADER (lokalni razvoj, ki ga vodi skupnost)«

Bistvo ukrepa je, da se na podeželskih območjih spodbuja socialna vključenost prebivalstva, zmanjšuje revščina ter da se širi gospodarski razvoj. Upravičencem se dodeli podpora v obliki nepovratnih finančnih sredstev. V ta namen bo tako dodeljenih *52,37 mio EUR* sredstev.

V spodnji tabeli so predstavljene vsote, s katero bo upravljala RS v obdobju 2014-2020.

Tabela 2: Zneski, s katerimi bo razpolagala Slovenija v sklopu SKP do leta 2020

ŠIFRA UKREPA	IME UKREPA/PODUKREPA	RAZPOLOŽLJIVA VIŠINA SREDSTEV (v mio EUR)
1	Prenos znanja in dejavnosti informiranja	12,5
1.1	Podpora pri dejavnosti poklicnega usposabljanja in pridobitev spretnosti	11,5
1.2	Podpora za demonstracijske aktivnosti in ukrepe informiranja	1,00
2	Službe za svetovanje, službe za pomoč pri upravljanju kmetij in službe za zagotavljanje nadomeščanja na kmetijah	10,77
3	Sheme kakovosti za kmetijske proizvode in živila	1,74
3.1	Podpora za novo sodelovanje v shemah kakovosti	0,90

3.2	Podpora za dejavnosti informiranja in promocije, ki jih izvajajo skupine proizvajalcev na notranjem trgu	0,80
4	Naložbe v fizična sredstva	228,13
4.1	Podpora za naložbe v kmetijska gospodarstva	113,71
4.2	Podpora za naložbe v predelavo/ trženje in/ali razvoj kmetijskih proizvodov	76,42
4.3	Podpora za naložbe v infrastrukturo, povezano z razvojem, posodabljanjem ali prilagoditvijo kmetijstva in gozdarstva	38,00
6	Razvoj kmetij in podjetij	125,34
6.1	Pomoč za zagon dejavnosti za mlade kmete	60,66
6.4	Podpora za naložbe v vzpostavitev in razvoj nekmetijskih dejavnosti	64,70
7	Osnovne storitve in obnova vasi na podeželskih območjih	10,00
8	Naložbe v razvoj gozdnih območij in izboljšanje gozdov	59,49
8.4	Podpora za odpravo škode v gozdovih zaradi gozdnih požarov ter naravnih nesreč in katastrofičnih dogodkov	20,45
8.6	Podpora za naložbe v gozdarske tehnologije ter predelavo, mobilizacijo in trženje gozdnih proizvodov	39,03
9	Ustanovitev skupin in organizacij proizvajalcev	2,23
10	Kmetijsko-okoljski-podnebni ukrepi	203,61
11	Ekološko kmetijstvo	60,20
11.1	Plačila za preusmeritev v prakse in metode ekološkega kmetovanja	15,65
11.2	Plačila za ohranitev praks in metod ekološkega kmetovanja	44,45
13	Plačila območjem z naravnimi ali drugimi posebnimi omejitvami	265,94
13.1	Izplačilo nadomestil v gorskih območjih	207,43
13.2	Izplačilo nadomestil za druga območja, ki imajo	10,64

	pomembne naravne omejitve	
13.3	Izplačilo nadomestil za druga območja s posebnimi omejitvami	47,87
14	Dobrobit živali	16,67
16	Sodelovanje	20,06
16.2	Podpora za pilotne projekte ter za razvoj novih proizvodov, praks, procesov in tehnologij	9,20
16.4	Podpora za horizontalno in vertikalno sodelovanje med udeleženci v dobavni verigi za vzpostavitev in razvoj kratkih dobavnih verig in lokalnih trgov ter za promocijske dejavnosti na lokalni ravni, ki so povezane z razvojem kratkih dobavnih verig in lokalnih trgov	3,93
16.5	Podpora za skupno ukrepanje za blažitev podnebnih sprememb ali prilagajanje nanje ter za skupne pristope k okoljskim projektom in stalnim okoljskim praksam	5,33
16.9	Podpora za diverzifikacijo kmetijskih dejavnosti v dejavnosti v zvezi z zdravstvenim varstvom, socialnim vključevanjem, kmetijstvom, ki ga podpira skupnost, ter izobraževanjem o okolju in hrani	1,60
19	Podpora za lokalni razvoj v okviru pobude LEADER	52,37
19.1	Pripravljalna podpora	0,60
19.2	Podpora za izvajanje operacij v okviru strategije lokalnega razvoja, ki ga vodi skupnost	33,71
19.3	Priprava in izvajanje dejavnosti sodelovanja lokalne akcijske skupine	4,00
19.4	Podpora za tekoče stroške in stroške animacije	14,15
Ukrep Tehnična pomoč		33,26
Ukrep 113 Zgodnje upokojevanje		5,30
Skupaj		1.107

Vir: PRP, Osnovne informacije o ukrepih, MKGP (2014, str. 22)

Iz tabele 2 razberemo, da je SKP Sloveniji dodelila največ sredstev za plačila na OMD območjih, od tega je za gorska območja namenjenih kar slabih 80 % predvidenih sredstev. Sledijo naložbe v fizična sredstva, pri katerih bodo kmetijska gospodarstva

deležna največ podpore, temu pa sledi podpora v predelavo oz. razvoj kmetijskih proizvodov. Tudi za KOPOP bo namenjeno kar slabih 204 mio EUR denarne pomoči v obliki nepovratnih sredstev. Razvoju kmetij in podjetij bo namenjenih cca 125 mio EUR pomoči, od tega polovico za zagon dejavnosti za mlade kmete in polovico za podporo naložbe za vzpostavitev in razvoj nekmetijskih dejavnosti. Sledijo še naložbe v razvoj gozdnih območij in izboljšanje gozdov, velik poudarek pa se vse bolj daje tudi ekološkemu kmetovanju. Za ukrep LEADER je namenjenih dobrih 52 mio EUR.

4.6 POSTOPEK DODELJEVANJA POMOČI

Osnova za izplačilo pomoči je pravilna in pravočasno oddana vloga nosilca kmetijske dejavnosti. Vloge so enotne, v določenih delih pa se razlikujejo glede na zahteve razpisa po posameznih ukrepih. Postopek za dodeljevanje pomoči je v naprej predpisan in poteka v dveh fazah; pristojne službe na predpisanih obrazcih sporočijo podatke o načrtu predvidene pomoči, nato pa Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano preko informacijskega sistema posreduje podatke Evropski komisiji.

Agencija RS za kmetijske trge in razvoj podeželja je kot akreditirana plačilna agencija odgovorna za obravnavo vlog, administrativnih kontrol, izvajanje kontrol na kraju samem pred odobritvijo izplačil, izvajanje ter računovodstvo izplačil upravičencem (MKGP, 2016).

Vlagatelji vlogo za neposredna plačila oddajo v tekočem letu. Zaradi kompleksnosti postopka in odločitve pa je realizacija, to je nakazilo sredstev, izvršeno v naslednjem letu. To pomeni, da so upravičencem sredstva pomoči za tekoče leto nakazana v naslednjem letu.

5 KMETIJSTVO V NEMČIJI

Nemčija je država, ki se nahaja v zahodni Evropi. Je med najbolj gospodarsko razvitimi državami na svetu in najbolj razvita država v Evropski uniji. V letu 2002 je kmetijstvo, gozdarstvo in ribištvo v skupni fond BDP doprineslo le 1 % vseh prihodkov, kljub temu, da se za kmetijsko dejavnost uporablja kar 34 % ozemlja celotne Nemčije. Industrija je prispevala k BDP-ju 31 % in razne druge storitve kar 61 % (BMEL, 2016).

Nemčija, ki je velesila tudi na področju kmetijstva celotne Evropske unije, veliko pozornosti in pomoči namenja kmetom, povečanju njihove konkurenčnosti na trgu, zagotavlja jim denarne pomoči z neposrednimi plačili in financira programe razvoja podeželja.

5.1 VODILNA NAČELA NEMŠKE KMETIJSKE POLITIKE

Tako kot pri nas v Sloveniji se tudi v Nemčiji zavedajo, da je kmetijstvo in z njim povezane dejavnosti (gozdarstvo, ribištvo) bistvenega pomena za delovanje družbe, kar pa vpliva na vse, tudi na državljane, ki niso iz podeželja. Za uspešno kmetovanje v Nemčiji bodo še naprej pomembni predvsem naslednji principi, katerim bodo namenili precej pozornosti (BMEL, 2015, str. 6-8):

PRINCIP 1: »ŽIVAHNO PODEŽELJE«

Nemške oblasti se zavedajo, da je njihovo podeželje ključnega pomena za oskrbo s hrano svojih državljanov. Podeželska območja nudijo prostor za dejavnosti v prostem času, predvsem pa so to kraji, kjer dela in živi ogromno prebivalcev. Že dejstvo, ki pravi, da vsaka druga oseba v Nemčiji živi na podeželju potrjuje, da morajo tem območjem nameniti veliko pozornosti. Podeželske regije s svojimi dejavnostmi zagotavljajo visoko kakovost življenja nemškega prebivalstva. Podeželska območja želijo ustvariti bolj konkurenčna, z inovativno tehnologijo pa omogočiti lažje pogoje za delo.

PRINCIP 2: »UPORABA IN VAROVANJE NARAVNIH VIROV«

Naravne vire skušajo trajno zaščititi kot osnova za razvoj eksistencialnih potreb. Prizadevajo si, da bodo s sredstvi upravljali učinkovito in trajnostno. Čim več pozornosti skušajo nameniti tudi programom dobrega počutja živali. Pri neupoštevanju pravil pa bodo pri sankcioniranju zelo visoke kazni.

PRINCIP 3: »OSKRBA Z ŽIVLJENSKO POMEMBNI MI DOBRINAMI«

Kmetijski sektor s svojimi dejavnostmi ustvarja in zagotavlja varno in zdravo hrano po dostopnih cenah. Veliko več pomena kot včasih dajejo tudi drugim življenjsko pomembnim dobrinam. Nemški kmetijski in gozdarski sektor ogromno prispeva k proizvodnji biomase, kar pa bistveno prispeva k uspešnemu preoblikovanju nemškega energetskega sistema. Dejstvo je, da je prednostna naloga kmetijstva predvsem hranjenje človeštva.

PRINCIP 4: »DRUŽBENA PRIZNANJA IN ZAGOTAVLJANJE PRI NAČRTOVANJU«

Kmetje morajo imeti varen položaj v mislih in srcu družbe, da bi še naprej uspešno izvajali pestro in zahtevno delo. Načrtovanje varnosti in zanesljiv regulativni okvir so osnove, ki zahtevajo, da kmetijski sektor ostane na dobrem položaju tudi v bodoče. Zaradi navedenega je potrebno izoblikovati precej trdne temelje za spopadanje z izzivi v prihodnosti. Tako nemško kmetijsko ministrstvo podpira neposredna plačila s strani Bruslja, saj je potrebno nadgraditi pomembne storitve, ki jih kmetje zagotavljajo za delovanje družbe kot celote.

PRINCIP 5: »KREPITEV UČINKOVITOSTI IN KONKURENČNOSTI V HRANI IN KMETIJSTVU«

Nemčija ima sodoben in učinkovit kmetijski sektor, saj se skoraj polovica nemškega ozemlja uporablja za kmetijsko rabo. Gospodarsko pomembno vlogo igrata prav kmetijstvo in živilska industrija. Ravno ta dva sektorja dajeta zaposlitev vsakemu devetemu državljanu Nemčije. Nemški izdelki so priljubljeni na mednarodnih trgih, saj so kupce osvojili s svojo kakovostjo, trajnostjo in pravično opredeljenimi cenami. V naslednjih letih želijo čim bolj povečati raziskave in inovacije ravno na teh področjih, s tem pa predvsem skrajšati čase od ideje do realizacije projektov.

PRINCIP 6: »GLOBALNA ODGOVORNOST«

Visoko razvita država z ugodnimi naravnimi pogoji je ravno Nemčija. Zavedajo se, da imajo zaradi tega dolžnost in tudi odgovornost preskrbe s hrano na svetovni ravni. Da je temu res tako, narekujejo tudi politični in gospodarski subjekti. Učinkovit trajnostni kmetijski sektor in raznolika podeželska območja, so ključni dejavniki tudi pri zmanjševanju revščine, tako kot zagotavljanje zadostnih zalog hrane in zagotavljanje politične stabilnosti.

5.2 NEMŠKO KMETIJSTVO V FINANČNEM OBDOBJU 2014-2020

V naslednjih letih bo na ravni evropske SKP tudi Nemčija deležna podpore v kmetijskem sektorju. Iz Evropskega kmetijskega sklada bo Nemčiji namenjenih okrog *4,4 milijarde EUR* pomoči. V naslednjih letih finančnega programa želijo (podobno kot Slovenija) še naprej nadgrajevati in izpopolnjevati naslednje cilje (Rural Development, 2010, str. 3-5):

- povečanje delovnih mest na podeželnih;
- trajnostni razvoj podeželja;
- modernizacija;
- inovacije in kakovost.

Z leti želijo več fleksibilnosti nameniti programom med neposrednimi plačili in programom razvoja podeželja, kateri se bodo izvajali vzporedno, predvsem na problematičnih predelih.

5.2.1 NEPOSREDNA PLAČILA

Evropska unija želi neposredna plačila razdeljevati na pravičnejši in okolju prijaznejši način med državami članicami, kmeti in regijami. Nemški sklad za neposredna plačila v naslednjih letih finančnega programa znaša okrog 35,8 milijarde EUR. Pomoči iz tega sklada bodo deležni vsi aktivni kmetje, predvsem pa mladi kmetje in prevzemniki kmetij. Želijo namreč čim več mladih spodbuditi k ustvarjanju novih poslov na področju kmetijstva; poleg že obstoječih ukrepov je uveden 25 % dodatek za pomoč v prvih 5 letih delovanja.

S pomočjo SKP bodo nemški kmetje s preprostim in preizkušenimi ukrepi skušali kar se da najbolje spodbujati trajnost nemškega kmetijstva in boj proti podnebnim spremembam. Kar 30 % vseh neposrednih plačil bo Nemčija namenila trem okolju prijaznim kmetijskim praksam (BMEL, 2016):

1. diverzifikacija pridelkov;
2. ohranjanje trajnih pašnikov;
3. ohranjanje najmanj 5 % območij ekološkega kmetovanja.

Neposredna plačila v okviru SKP predstavljajo glavni element v sklade pomoči. V povprečju ta plačila, namenjena kmetom, predstavljajo okrog 40 % prihodka kmetij. Sredstva podpore EU so razdeljena v dva stebra. Prvi steber sestavljajo neposredna plačila kmetom, ki izpolnjujejo vse zahteve. Drugi steber pa vključuje programe za razvoj podeželja ter pomoči za trajnostno in okolju prijazno kmetijstvo.

Če se osredotočimo na prvi steber in neposredna plačila, namenjena Nemčiji vidimo, da so z letom 2015 stopili v veljavo štiri gradniki, po katerih se bodo ravnali pri izplačevanju pomoči (BMEL, Agricultural Policy Report, 2011, str. 10-15):

1. OSNOVNA PREMIJA. Nemčiji se bodo sredstva (v korist novih držav članic EU) zmanjšala med letoma 2014-2020. Tako se bodo znižale premije, ki so do sedaj, odvisno od posamezne regije, segale nekje od 154 EUR pa do 191 EUR na hektar. Z novim finančnim programom pa se to spremeni in bodo premije po celotni Nemčiji na hektar obdelovalnih površin znašale 175 EUR.
2. OKOLJSKE STORITVE (ozelenitve). V sklopu tega gradnika bodo upravičenci na hektar obdelovalnih površin deležni okrog 85 EUR dodatka. Ozelenitev zajema naslednje tri ukrepe:
 - ohranjanje stalnih pašnih območij;
 - raznolikost v gojenju in pridelavi pridelkov na njivah;
 - zagotavljanje območij z najmanj 5 % obdelovalnih površin z ekološko usmeritvijo.

Programi ozelenitve so zasnovani tako, da storitve, ki jih zagotavlja kmetijski sektor, spodbujajo trajnostno proizvodnjo, različne kulturne krajine ter blažijo vse pogostejše podnebne spremembe.

3. DODATEK ZA MALE IN SREDNJE VELIKE KMETIJE. Vsi kmetje, kateri spadajo v kategorijo malih kmetij, bodo deležni pomoči, katera obsega dodatnih 50 EUR/ha za prvih 30 ha površin in še 30 EUR/ha za dodatnih 16 ha obdelovalnih površin. Tako bodo majhne in srednje velike kmetije z do 95 ha obdelovalnih površin postavljene v zelo dober položaj pri prejemanju neposrednih plačil.
4. DODATNA PODPORA ZA MLADE KMETE. Od leta 2015 bodo mladim kmetom, mlajšim od 40 let, na podlagi zahteve dodelili približno 44 EUR/ha za dobo največ pet let in če obdelujejo najmanj 90 hektarjev kmetijskih zemljišč.

V okviru prvega stebra bo imela Nemčija v obdobju do leta 2020 letno za kmetijstvo na voljo približno 4,85 milijarde EUR.

Tabela 3: Višina sredstev za neposredna plačila – 1. steber

LETO	VIŠINA SREDSTEV ZA NEPOSREDNA PLAČILA (v mio EUR)
2015	4.912,8
2016	4.880,5
2017	4.848,1
2018	4.820,3
2019	4.792,6

VIR: BMEL, Umsetzung der EU-Agrarreform in Deutschland (2015, str. 13)

Tabela 3 prikazuje količino sredstev za neposredna plačila v okviru prvega stebra. Razvidno je, da se sredstva postopoma znižujejo. Vzrok temu je prerazporeditev sredstev v druge države EU.

Poleg podpore kmetom prek neposrednih plačil v okviru zgoraj opisanega prvega stebra, je drugi glavni cilj SKP razvoj podeželja, kar spada v sklop drugega stebra.

Drugi steber je glavni podporni instrument pri izvajanju nalog razvoja podeželja Evropske unije iz tako imenovanega Evropskega kmetijskega sklada za razvoj podeželja (EKSRP), katerega dolgoročni strateški cilji so:

- visoka stopnja konkurenčnosti v kmetijskem sektorju;
- varno in trajnostno upravljanje naravnih virov;
- podpora gospodarskih moči na podeželskih območjih.

Tabela 4: Višina sredstev Evropskega kmetijskega sklada po namenih - 2. steber

NAMEN	VIŠINA SREDSTEV (v mio EUR)
CILJ 1: Krepitev raziskav, tehnološkega razvoja in inovacij	219,4
CILJ 2: Izboljšanje dostopa in uporabe kakovosti informacijske komunikacijske tehnologije	377,4
CILJ 3: Krepitev konkurenčnosti v kmetijskem sektorju ter sektorju ribištva in ribogojstva	1.566,0
CILJ 4: Podpora prehodu na gospodarstva z nizkimi emisijami ogljika, v vseh sektorjih	480,1
CILJ 5: Spodbude na področju prilagajanja podnebnim spremembam ter preprečevanje tveganj	1.656,8
CILJ 6: Ohranjanje in varovanje okolja ter spodbujanje učinkovite rabe virov	1.729,1
CILJ 7: Spodbujanje trajnosti in kakovosti zaposlovanja in mobilnosti delovne sile	27,4
CILJ 8: Spodbujanje socialne vključenosti, boj proti revščini in kakršne koli diskriminacije	1.996,2
CILJ 9: Vlaganje v izobraževanje, poklicno usposabljanje za spretnosti in vseživljenjsko učenje	39,6
TEHNIČNE POMOČI	210,8
SKUPAJ	8.303,0

VIR: BMWI (2016, str. 8)

Nemčija bo iz sklada EKSRP v finančnem obdobju 2014-2020 prejela skupaj okoli 8,3 milijarde EUR sredstev. Ta finančna sredstva pa bodo sofinancirana še z dodatnimi sredstvi s strani vlade, dežel in občin. Zvezna vlada bo letno do leta 2020 prispevala približno 600 milijonov EUR za izboljšanje kmetijske strukture ter nekaterih drugih ukrepov (BMEL, 2016).

5.3 POSTOPEK DODELJEVANJA POMOČI

Tudi v Nemčiji je postopek dodeljevanja pomoči vnaprej predpisan, saj je le-temu podlaga skupna kmetijska politika EU. Osnova za črpanje finančnih sredstev je Program razvoja podeželja 2014-2020. Prednostne naloge financiranja so opredeljene na podlagi analize stanja kmetijstva, živilstva in gozdarstva. Tudi tu je osnova za dodeljevanje pomoči pravočasno in popolna vloga nosilca kmetijske dejavnosti. Pristojne službe po obravnavi vloge podatke o predvideni pomoči preko pristojnega ministrstva posredujejo Evropski komisiji.

6 PRIMERJAVA MED SLOVENIJO IN NEMČIJO

V diplomski nalogi sem si zadala nalogo primerjati slovensko kmetijstvo z nemškim. Kot sem predvidevala že pred začetkom raziskovanja, je Nemčija tudi na področju kmetijstva velesila, saj je s svojim vodenjem kmetijske politike odgovorna za oskrbo s hrano ne samo za evropsko, ampak tudi za svetovno prebivalstvo. Že na tej točki Slovenija nima možnosti za masovno proizvodnjo hrane, kar je tudi samoumevno, saj kaj takšnega in v tolikšem obsegu zaradi neugodnih naravnih in drugih razmer, pri nas ni izvedljivo.

Slovenskemu kmetijstvu se je veliko sprememb pokazalo z vstopom v EU. Nekaj prednosti, pa tudi slabosti. Na veliko vprašanj nismo našli odgovorov; Nemčija pa je imela kmetijsko politiko skoraj do potankosti izoblikovano. Naše najšibkejšje točke so:

1. Slovenski kmetje zaradi precej slabih pogojev za delo, kot so majhne in razdrobljene kmetije, razgibano površje (veliko hribovskih kmetij s težkimi pogoji poslovanja) pridelajo le 2/3 hrane, ostalo tretjino moramo uvoziti.
2. Naše kmetije so v povprečju do štirikrat manjše od nekaterih evropskih in tudi nemških kmetij. Z vstopom v EU je domače kmetijstvo dobilo veliko konkurenco drugih držav tudi pri cenah izdelkov, ki jih določajo razvitejšje in bogatejšje države, med katerimi je tudi Nemčija.

Se pa poleg slabosti, ki jih imamo slovenski kmetje, najde tudi nekaj pozitivnih kompetenc, ki pa tudi štejejo. Glavna prednost vstopa v EU so finančna sredstva, ki jih Slovenija prejema in jih še bo prejemale iz skupnih evropskih sredstev. Z nepovratnimi sredstvi in drugimi oblikami pomoči znatno prispeva k razvoju kmetij. Teh sredstev je seveda deležna tudi Nemčija.

Obe državi se veliko zavzemata za izvajanje programov trajnostnega razvoja kmetijstva. Namen teh programov je, da s pomočjo strukturnega prilagajanja pospešimo ekonomsko učinkovitost kmetijskih gospodarstev v obeh deželah, poleg tega pa je potrebno zmanjšati izpust toplogrednih plinov in se prilagajati na podnebne spremembe.

V spodnji tabeli bom predstavila finančne pomoči SKP za obdobje 2014-2020. Za vsako leto posebej sem izračunala povprečje dodeljenih finančnih sredstev na posameznega prebivalca tako v Nemčiji kot v Sloveniji. Izhajala sem iz trenutnega števila prebivalcev, ki v Sloveniji znaša 2.064.188, v Nemčiji pa 80.682.351 (European union, 2016).

Tabela 5: Primerjava finančnih podpor SKP med Slovenijo in Nemčijo do leta 2020

Leto	Slovenija		Nemčija	
	EUR/leto	EUR/prebivalca	EUR/leto	EUR/prebivalca
2014	118.678.072	57,50	1.178.778.847	14,61
2015	119.006.876	57,66	1.177.251.936	14,59
2016	119.342.187	57,82	1.175.693.642	14,57
2017	119.684.133	57,98	1.174.103.302	14,56
2018	120.033.142	58,15	1.172.483.899	14,53
2019	120.384.760	58,32	1.170.778.658	14,51
2020	120.720.633	58,48	1.168.760.766	14,49
SKUPAJ	837.849.803		8.217.851.050	

Vir: UEPS, št. 1305/2013 (2013, str. 50)

V tabeli 5 so prikazana finančna sredstva SKP, ki bodo dodeljena izbranim državam. Do leta 2020 bo tako Slovenija deležna skupaj nekaj manj kot 838 mio EUR neposrednih plačil, razvidno pa je tudi, da pomoč iz leta v leto za nekaj odstotkov raste.

V nasprotnem primeru pa je Nemčija, ki bo do leta 2020 deležna kar okrog 8,2 milijarde EUR pomoči sredstev za kmetijstvo in razvoj podeželja. Finančne pomoči ji od leta 2014 dalje minimalno upadajo.

Če primerjamo velikosti posamezne države po prebivalstvu ugotovimo, da ima Slovenija le okoli 2,5 % celotnega nemškega prebivalstva. Slovenija bo, v sklopu novega finančnega obdobja, v primerjavi z Nemčijo prejela le okrog desetino finančnih sredstev. V tretjem in tudi zadnjem stolpcu zgornje tabele so izračunane vrednosti po posameznem letu in predstavljajo višino pomoči na posameznega prebivalca. Posameznik v Sloveniji bo bil deležen 57 EUR oz. 58 EUR pomoči, v Nemčiji pa bo na posameznika pomoč znašala »le« okrog 14 EUR. Slovenija namreč spada v skupino držav z omejenimi možnostmi za kmetijstvo, zato ji pripada toliko več sredstev na posameznika kot Nemčiji, katera ima precej boljše pogoje za kmetijstvo.

Splošni cilji skupne kmetijske politike vseh držav članic EU so trajnostna proizvodnja hrane in njen vpliv na kmetijske dohodke.

Vse države članice EU imajo skupne cilje kmetijske politike, s tem pa tudi ukrepe, ki jih morajo izvajati. Vsaj 30 % sredstev, ki so jim bila dodeljena iz programa razvoja podeželja, morajo nameniti za:

- podporo ekološkemu kmetovanju in območjem z naravnimi omejitvami;
- krepitev kmetijskih podjetij ter naložb v kmetijstvo na področju turizma, skrb za podeželje in razvoj kmetijskih trgovin;

- razvoj podeželja - vasi; razne podpore razvojnim projektom, da bi podeželska območja postala privlačnejša in uspešnejša. S tem bi zagotovili evropskim vasem dobre obete za prihodnost;
- regionalno povezovanje ukrepov razvoja podeželja – pristop LEADER.

Podpora za razvoj podeželja bo razdeljena med države članice na podlagi objektivnih meril in preteklega dela. Pri vsem tem pa bo Evropska komisija upoštevala zastavljene cilje razvoja podeželja ob upoštevanju celotnega okvira skupne kmetijske politike in proračuna EU.

V skladu s temeljnimi pravili za finančno upravljanje SKP je Evropska komisija odgovorna za upravljanje dveh skladov, to je EKJS in EKSRP. Vendar pa komisija običajno sama ne daje plačil upravičencem. To pristojnost je prenesla na države članice po načelu deljenega upravljanja, pri katerem posamezna država članica sama upravlja prek lastnih plačilnih agencij. Te pa morajo pred svojim delovanjem biti akreditirane na podlagi meril, ki jih določi Evropska komisija. Plačilne agencije niso odgovorne le za izplačila upravičencem; zagotavljati morajo upravičenost in točnost zahtevkov za dodeljevanje pomoči. Zadolženi so za izvajanje predpisov skupne kmetijske politike in se razlikujejo od sektorja do sektorja.

Spodnja tabela prikazuje operacije, katere se bodo in se že izvajajo v sklopu skupne kmetijske politike do leta 2020. Takšen program je bil izoblikovan na podlagi razprav in pogajanj leta 2013, v celoti pa je začel delovati v letu 2015. Program je v osnovi enak za vse države članice EU.

Tabela 6: Ukrepi kmetijske politike, razdeljeni na steber I in steber II

UKREPI SKUPNE KMETIJSKE POLITIKE 2014-2020	
I. STEBER Neposredna plačila	II. STEBER Program razvoja podeželja
➤ Shema osnovnega plačila ➤ Plačilo za zeleno komponento ➤ Plačilo za mlade kmete ➤ Sheme proizvodno vezanih podpor (<i>sem spadajo podpore za: strna žita, mleko v gorskih območjih, rejo govedi, beljakovinske rastline ter zelenjadnice</i>) ➤ Shema za male kmete	➤ Kmetijsko-okoljska-podnebna plačila (<i>izvajale se bodo operacije na področju poljedelstva in zelenjadarstva, sadjarstva vinogradništva, trajnih travinj, vodnih virov, hmeljarstva ...</i>) ➤ Kmetovanje na ekološki način ➤ Plačila območjem z naravnimi ali drugimi omejitvami (OMD) ➤ Dobrobit živali

7 ZAKLJUČEK

Rdeča nit moje diplomske naloge je osredotočanje na novo finančno perspektivo v obdobju 2014-2020. Predstavila sem finančne programe in programe pomoči kmetijske politike, katera se in se še bo v naslednjih letih izvajala v Sloveniji, vse tja do leta 2020.

Skozi pisanje diplomske naloge sem spoznala, da je skupna kmetijska politika ključnega pomena za obstoj kmetijstva in uspešnega delovanje kmetijskih trgov. Ker me precej zanima trenutno stanje (predvsem finančno) v kmetijstvu, sem raziskala novo finančno perspektivo 2014-2020, ki se izvaja v okviru celotne Evropske unije. Bolj podrobno sem se osredotočila na izbrani državi - Slovenijo in Nemčijo.

Skupna kmetijska politika je politika, ki nastaja v sodelovanju z Evropsko komisijo in posamezno državo članico. Upravlja z eno najpomembnejših panog v celotni Evropski uniji - kmetijstvom. Reforme so se skozi leta razvijale in dopolnjevale tako, da so trenutno na takšni ravni, da se vsak kmet na podlagi potreb na trgu sam odloča o količini in vrsti svojih izdelkov. Predstavniki Evropske komisije z dogovorom med posamezno državo želijo z ustreznimi ukrepi pomagati evropskim kmetom pri nakupu sodobnejše kmetijske mehanizacije, ohranjanju visoke kakovosti in zadostni količini pridelane hrane na ozemlju celotne Evropske unije. V primeru, da pa pride do tržnih kriz, kmetom pomaga pri uravnoteženosti cen kmetijskih pridelkov in storitev, pri varovanju okolja, podeželja in dobrega počutja živali.

V diplomski nalogi sem se opredelila na finančno perspektivo 2014-2020 in trenutno stanje v kmetijski dejavnosti. Evropa si za to obdobje prizadeva k usmeritvi večjega števila kmetov na ekološko usmerjen način in bolj zeleni kmetijski politiki. Evropa bo z neposrednimi finančnimi podporami evropskim kmetom pomagala pri ohranjanju podeželja in pri ohranitvi njegovih naravnih virov; precej podpor bo namenila mladim kmetom in prevzemnikom kmetij, saj število le-teh iz leta v leto upada in povprečna starost evropskega kmetijskega prebivalstva se zvišuje.

Podrobnejši pregled pa sem namenila Sloveniji in Nemčiji. S primerjalno metodo sem primerjala kmetijsko politiko Slovenije s kmetijsko politiko Nemčije.

Delež evropskih sredstev za kmetijstvo se je Sloveniji po vstopu v EU območje znatno povečal; Sloveniji bo v novem finančnem programu (2014-2020) iz evropskega proračuna dodeljenih okrog 838 mio EUR neposrednih pomoči Skupne kmetijske politike. Bistveni del proračunskih sredstev želi v naslednjih letih nameniti ukrepom na področju krepitve konkurenčnosti, diverzifikaciji kmetijskih rastlin, ohranjanju naravnih virov in tržnemu povezovanju.

Povečanje delovnih mest in trajnostni razvoj na podeželju, inovacije in kakovost ter modernizacija kmetijskih strojev pa so programski pristopi, katere bo izvajala Nemčija v sklopu Skupne kmetijske politike v obdobju od 2014-2020. Enako velja tudi za Slovenijo.

Lahko rečem, da so neposredna plačila kmetom v povezavi z drugimi ukrepi le eden od instrumentov za zagotavljanje osebnih in javnih dobrin in pomembno prispevajo k doseganju številnih ciljev, kot so:

- ekonomska sposobnost preživetja kmetij;
- izboljšanje produktivnosti in konkurenčnosti kmetijstva;
- vzpodbujanje trajnostnega upravljanja naravnih virov in podnebnih sprememb.

Skupna kmetijska politika naj bi z nadaljnjimi finančnimi vzpodbudami izboljšala starostno strukturo nosilcev kmetijskih gospodarstev, s tem pa se bo izboljšala tudi njihova konkurenčnost.

LITERATURA IN VIRI

LITERATURA

1. Avsec, Franci, But, Franci, Cunder, Tomaž, Černe, Fedor, Erjavec, Emil, Juvančič, Luka, Malgaj, Matjaž, Strmšnik, Igor, Udovč, Andrej (2000). *Kmetijska in regionalna strukturna politika Evropske unije*. Domžale: Biotehnična fakulteta-oddelek za zootehniko.
2. Avsec, Franci, Erjavec, Emil (2005). *Evropsko kmetijsko pravo*. Ljubljana: GV založba.
3. Cunder, Tomaž, Erjavec, Emil, Golaž, Mojca, Jerič, Damjan, Juvančič, Luka, Majcen, Boris, Markeš, Marija, Potočnik, Janez, Rednak, Miroslav, Turk, Jernej, Volk, Tina, Žibrik, Neva (1997). *Slovensko kmetijstvo in Evropska unija*. Ljubljana: Kmečki glas 1997.
4. Erjavec, Emil, Rednak, Miroslav, Volk, Tina (1998). *Evropska unija in slovensko kmetijstvo – koristi in stroški vključevanja*. Ljubljana: Fakulteta za sociologijo, politične vede in novinarstvo.
5. Fink – Hafner, Danica, (1995). *Slovensko kmetijstvo in Evropa*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.

VIRI

1. (2002). Uredba o uvedbi izravnalnih plačil za območja z omejenimi možnostmi za kmetijsko dejavnost (EKO 1) v letu 2003.
2. (2008). Zakon o kmetijstvu (ZKme-1). Uradni list RS, št. 45/08, 57/12, 90/12 – ZdZPVHVVR, 26/14 in 32/15.
3. (2015). Uredba o izvajanju lokalnega razvoja, ki ga vodi skupnost, v programskem obdobju 2014 – 2020. Uradni list RS, št. 42/15.
4. (2015). Uredba o ukrepih kmetijske strukturne politike in kmetijske politike razvoja podeželja. Uradni list RS, št. 35/15.
5. BMEL (2015). Umsetzung der EU-Agrarreform in Deutschland. Pridobljeno 12. 5. 2016 iz http://www.bmel.de/SharedDocs/Downloads/Broschueren/UmsetzungGAPinD.pdf?__blob=publicationFile
6. BMEL (2016). Pridobljeno 23. 3. 2016 iz http://www.bmel.de/DE/Startseite/startseite_node.html
7. BMWI (2016). Partnership agreement between Germany and the European Commission. Pridobljeno 12. 5. 2016 iz http://ec.europa.eu/contracts_grants/pa/partnership-agreement-germany-summary_en.pdf
8. Bundesministerium für Ernährung und Landwirtschaft (2015). Umsetzung der EU-Agrarreform in Deutschland. Pridobljeno 27. 2. 2016 iz

- http://www.bmel.de/SharedDocs/Downloads/Broschueren/UmsetzungGAPinD.pdf?__blob=publicationFile
9. CAP2020 (2016). Debating the Future of the Common Agricultural Policy. Pridobljeno iz <http://www.cap2020.ieep.eu/>.
 10. Demšar Janez (2015). Pridobljeno 10. 5. 2016 iz www.kgzs.si/Portals/0/Gradiva/.../TM1%20NP%20v%20letu%202016-l.docx
 11. European Commision (2013). Owerview of CAP reform 2014 – 2020. Pridobljeno 13. 01. 2016 iz http://ec.europa.eu/agriculture/policy-perspectives/policy-briefs/05_en.pdf.
 12. European Commision (2014). Germany common agricultural policy. Pridobljeno 27. 2. 2016 iz http://ec.europa.eu/agriculture/cap-in-your-country/pdf/de_en.pdf.
 13. European Commision (2016a). A budget of Europe. Pridobljeno 22. 2. 2016 iz http://ec.europa.eu/budget/index_en.cfm
 14. European Commission (2016) Agriculture and rural development - budget. Pridobljeno 13.1.2016 iz http://ec.europa.eu/agriculture/cap-funding/budget/index_en.htm.
 15. European Network for Rural Delepment (2010). Country summary information – Germany. Pridobljeno 28. 2. 2016 iz <http://enrd.ec.europa.eu/enrd-static/fms/pdf/43A92899-9459-76D1-216F-3DC9B15284B0.pdf>.
 16. European Policy Center (2012). The state of play on the EU Multinannual Financial Framework (MFF) 2014-2020 interinstitutional negotiations. Pridobljeno 28. 2. 2016 iz <http://cor.europa.eu/en/documentation/studies/Documents/state-of-play-on-the-eu-mff-2014-2020-interinstitutional-negotiations.pdf>.
 17. European union (2016). Pridobljeno 1. 5. 2016 iz http://europa.eu/about-eu/facts-figures/living/index_sl.htm
 18. Evropska komisija (2011). A Budget for Europe 2020. Pridobljeno 23. 11. 2015 iz http://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:d0e5c248-4e35-450f-8e30-3472afbc7a7e.0013.02/DOC_3&format=PDF.
 19. Evropska komisija (2011). Proračun za Evropo (2014-2020). Pridobljeno 10. 11. 2015 iz <http://eur-lex.europa.eu/legalcontent/SL/TXT/HTML/?uri=URI&serv=bu0001&from=SL>.
 20. Evropska komisija (2012). Skupna kmetijska politika – zgodba se nadaljuje. Pridobljeno 11. 12. 2015 iz http://ec.europa.eu/agriculture/50-years-of-cap/files/history/history_book_lr_sl.pdf
 21. Evropska komisija (2013). Uporaba neto finančnih popravkov za države članice glede kmetijstva in kohezijske politike. Pridobljeno 25. 2. 2016 iz <http://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/1/2013/SL/1-2013-934-SL-F1-1.Pdf>
 22. Evropska komisija (2014). Partnerstvo med Evropo in kmeti - Kmetijstvo. Pridobljeno 18. 11. 2015 iz http://europa.eu/pol/pdf/flipbook/sl/agriculture_sl.pdf
 23. Evropska komisija (2014). Smernice za prejemnike sredstev iz evropskih strukturnih in investicijskih skladov ter s tem povezanih instrumentov EU.

- Pridobljeno 13. 1. 2016 iz <http://www.eu-skladi.si/dokumenti/publikacije/smernice-za-prejemnike-sredstev.pdf>
24. Evropska komisija (2015). Kmetijstvo in razvoj podeželja. Pridobljeno 13. 12. 2015 iz http://ec.europa.eu/agriculture/cap-for-our-roots/cap-reform/index_sl.htm
 25. Evropska komisija (2015). Kmetijstvo in razvoj podeželja. Pridobljeno 10. 11. 2015 iz http://ec.europa.eu/agriculture/index_sl.htm
 26. Evropska komisija (2016). Glosar s področja financiranja EU. Pridobljeno 12. 4. 2016 iz https://ec.europa.eu/budget/funding/information/eu-funding-glossary_sl
 27. Evropski parlament (2016). Financiranje skupne kmetijske politike. Pridobljeno 24. 2. 2016 iz http://www.europarl.europa.eu/ftu/pdf/sl/FTU_5.2.2.pdf
 28. Evropski parlament, kratki vodič po EU (2016). Prvi steber Skupne kmetijske politike – neposredna plačila kmetom. Pridobljeno 20. 12. 2015 iz http://www.europarl.europa.eu/ftu/pdf/sl/FTU_5.2.5.pdf
 29. Federal Ministry of Food and Agriculture (2015). Agriculture at the heart of society. Pridobljeno 18. 2. 2016 iz http://www.bmel.de/SharedDocs/Downloads/EN/Publications/Landwirtschaft-%20Mitte-Gesellschaft-EN.pdf?__blob=publicationFile
 30. Federal Ministry of Food, Agriculture and Consumer Protection (2010). German Agriculture Facts and Figures. Pridobljeno 27. 2. 2016 iz https://www.bmel.de/SharedDocs/Downloads/EN/Publications/GermanAgriculture.pdf?__blob=publicationFile.
 31. German Federal Ministry of Economic Affairs and Energy. Partnership agreement between Germany and the European Commission for the implementation of the European Structural and Investment Funds in the 2014-2020 funding period. Pridobljeno 28. 2. 2016 iz http://ec.europa.eu/contracts_grants/pa/partnership-agreement-germany-summary_en.pdf
 32. KGZS (2016). Evropske zahteve so tudi slovenske. Pridobljeno 24. 2. 2016 iz <http://www.kgzs.si/GV/Aktualno/V-srediscu/Novica/ArticleId/2989/Evropske-zahteve-so-tudi-slovenske.aspx>
 33. KGZS (2016a). Pomoč mladim prevzemnikom kmetij. Pridobljeno 29. 4. 2016 iz <http://www.kgzs.si/gv/razvoj-podezelja/program-razvoja-podezelja/pomoc-mladim-prevzemnikom-kmetij.aspx>
 34. KGZS (2016b). Za razvoj podeželja si. Pridobljeno 14. 4. 2016 iz <http://www.zarazvojpodezelja.si/solidarnost.php>
 35. Kmečki glas (2014). Velika podpora Evropejcev ciljem nove SKP. Pridobljeno 13. 01. 2016 iz <http://www.kmeckiglas.com/evropska-unija/velika-podpora-evropejcev-ciljem-nove-skp.html>.

36. Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano (2015). Program razvoja podeželja – MERILA ZA IZBOR OPERACIJ v okviru programa razvoja podeželja RS za obdobje 2014-2020. Pridobljeno 14. 12. 2015 iz http://www.program-podezelja.si/images/SPLETNA_STRAN_PRP_NOVA/1_PRP_2014-2020/1_1_Kaj_je_program_razvoja_pode%C5%BEelja/Merila_za_izbor_31.7.2015.pdf.
37. Ministrstvo za kmetijstvo gozdarstvo in prehrano. Programsko obdobje 2014-2020. Pridobljeno 8. 12. 2015 iz http://www.arsktrp.gov.si/si/storitve_ukrepi/ukrepi_razvoja_podezelja/programsko_obdobje_2014_2020/.
38. Ministrstvo za kmetijstvo in okolje (2014). Strategija za izvajanje resolucije o strateških usmeritvah razvoja slovenskega kmetijstva in živilstva do leta 2020. Pridobljeno 24. 2. 2016 iz http://www.mkgp.gov.si/fileadmin/mkgp.gov.si/pageuploads/podrocja/Kmetijstvo/strategija_razvoj_slo_kmetijstva_2020.pdf.
39. Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano (2010). Izhodišča Slovenije za razpravo o skupni kmetijski politiki EU po letu 2013. Pridobljeno 3. 01. 2016 iz http://www.mko.gov.si/fileadmin/mko.gov.si/pageuploads/podrocja/SKP/Izhodisca_SI_o_SKP_po_2013.pdf.
40. Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano (2015). Navodila za uveljavljanje ukrepov kmetijske politike 2015 -2020. Pridobljeno 2. 11. 2015 iz <http://program-podezelja.si/sl/knjiznica/1-navodila-za-uveljavljanje-ukrepov-kmetijske-politike-2015-2020-pdf/file>.
41. Partnerski sporazume med Slovenijo in Evropsko komisijo za obdobje 2014 – 2020 (2014). Pridobljeno 16. 1. 2016 iz http://www.program-podezelja.si/images/Priloga_1_PS_julij_2014_lektorirana_koncna.pdf.
42. Program razvoja podeželja (2015a). Program razvoja podeželja RS za obdobje 2014 – 2020. Pridobljeno 14. 12. 2015 iz http://www.program-podezelja.si/images/SPLETNA_STRAN_PRP_NOVA/1_PRP_2014-2020/1_1_Kaj_je_program_razvoja_podezelja/POTRJEN_PRP_13_2_2015/PRP_2014-2020_potrjen_13.2.2015.pdf.
43. Program razvoja podeželja (2015b). Ukrepi, podukrepi in operacije PRP 2014 - 2020. Pridobljeno 16. 1. 2016 iz <http://www.program-podezelja.si/sl/prp-2014-2020/ukrepi-in-podukrepi-prp-2014-2020>.
44. Statistični urad Republike Slovenije (2013). O kmetijstvu doma in drugje po EU. Pridobljeno 10. 11. 2015 iz http://www.stat.si/doc/pub/kmetijstvo_EU.pdf.
45. Vlada RS (2016). Uredba o uvedbi izravnalnih plačil za območja z omejenimi možnostmi za kmetijsko dejavnost (EKO 1) v letu 2003. Pridobljeno 9. 5. 2016 iz http://www.google.si/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=2&ved=0ahUKewjxgtXlxbvMAhXrJ5oKHdvkDu0QFggcMAE&url=http%3A%2F%2Fwww.vlada.si%2Ffileadmin%2Fdokumenti%2Fcns%2Fdoc%2F0303141748492_11v2p.doc&usg=AFQjCNEkBJDv81zGBqm6jIjbJzzIBs5HMQ&sig2=2r7gAeJhYi1beklBst4EwA

46. Zadrúžna zveza Slovenije - S podeželja.si (2012). Kaj prinaša skupna kmetijska politika do 2020? Pridobljeno 3. 1. 2016 iz http://www.spodezelja.si/pdf/s_podezelja_18_2012.pdf.